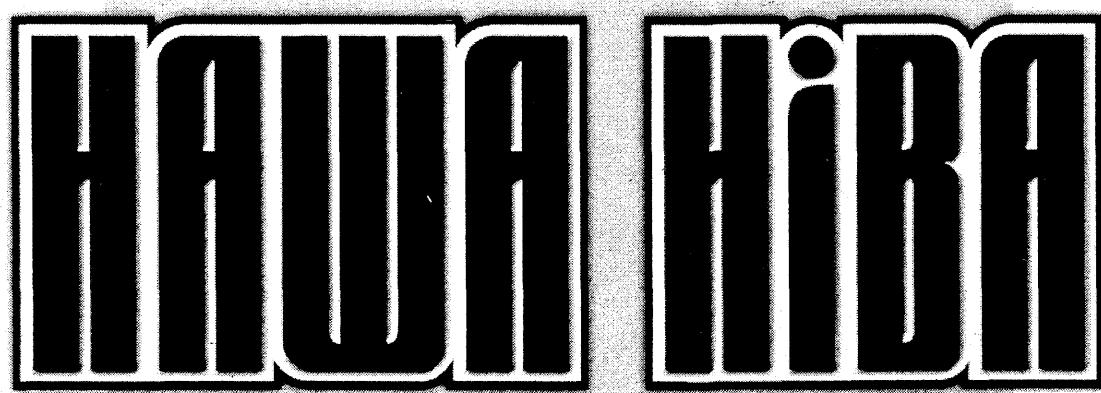

№ 52 (209) 26 сіння 2000 г.

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Хрыстос нарадзіўся!

Пачынаючы трэцяе тысячагодзьдзе

*Каляднае пасланье
Апостальскага
візытатара для
беларусаў замежжжа
айца Аляксандра
Надсана*

Сёлете мне прыходзілася часта чуць спрэчкі пра тое, ці мы жывем ужо ў трэцім тысячагодзьдзе, ці яшчэ не. За тыдзень, 1 студзеня 2001 году, гэтае пытанье будзе канчаткова вырашанае.

Дзіве тысячы гадоў хрысьціянства – значны рубеж ня толькі ў гісторыі Царквы, але і ўсяго чалавецтва. Таму хочацца азірнуцца назад, падвесыці рахункі – не каб судзіць гісторию – лёгка быць разумным пасыль падзеі, – але каб ведаць, з якім багажом мы ўваходзім у трэцяе тысячагодзьдзе.

Працэс гэзв. гляблізацыі – адна з найбольш харacterных рысаў нашага часу. Дзякуючы хуткаму разъвіццю сродкаў транспарту і масавай камунікацыі съвет быўшым бы зрабіўся меншым. Усё, што зда

Галоўным вынікам прыйсці Хрыста было аднаўленне страчанага еднасці ўсяго стварэння. Гэтае еднасць можа быць толькі ў Богу, як добра кожа съвяты Павал: У Хрысьце Бог падаў з сабою съвет (2 Кар 5:19). Таму няма больш ні габрэя, ні грэка, няма іудаўліка ані свабоднага, няма мужчыны ані жанчыны, але ўсе вы адно ў Хрысьце Icuse (Гал 3:28). Зъянданыя ў Богу, мы адчуваём адказнасць за іншых і за съвет, у якім жывем. Вось у гэтым прынцыпі «Божай гляблізацыі».

Два тысячагодзьдзе Царква пра-
паведуе вестку пра паяднаные ўсіх з Богам прац Хрыста. На жаль, ейны голас не даходзіць да ўсіх, магчыма таму, што сядр нас, які называе сябе хрысьцінам, няма згоды. Зноў такі, ня нам шукаць вінаватых. Відаць, што ў Святой Царкве Христовай людзкі складнік, у адрозненіе ад боскага, далёка не дасканалы. Адной з важных ха-
рактарыстыкі мінулага стагодзь-
дзя быў рост занепакоенасці пад-
зелам паміж тымі, хто носіць імя Хрыста, і пошук шляху да паяд-
нання. Будзем спадзівашца, што высілкі ў гэтым напрамку з новай моцай будзуть працягвацца ў трэцім тысячагодзьдзе. Шлях да еднасці будзе доўгі і цяжкім, але зын-
верваща нельга.

Мне прыгадваеца гісторыя, якую некалі расказаў съвятое памяці біскуп Балядлаў Слоскан, апостальскі адміністратор Менскага-Магілёўскага дыяцэзіі. Пасыль адбыцца зняволеніем на Салаўках ён быў высланы ў нейкую сібірскую вёску на так званае «вольнае пася-
ленне», зразумела, пад наглядам уладаў. Калі ён шукаў сабе кватэру, яму парапіў спытавацца ў адной удавы, якая прымала ўсіх «странь-

нікаў». Пастукаўшы ў дзверы, ён пабачыў перад сабой старую кабету. Слоскан сказаў, што яму трэба, і дадаў, што ён каталіцкі біскуп.

– Каталіцкі біскуп, – адказала старая, якая нічога ня чула пра такіх, – а ты ў Бога верыш?

– Веру, – адказаў Слоскан.

– А ў Господа нашага Icusa Хрыста верыш?

– Веру.

– А Найсвятыту Багародзіцу ша-
нуеш?

– Шаную.

– А гарэлку п'еш?

– Ня п'ю.

НЯМЕЦКАЯ ПАЛІТЫКА Ў БЕЛАРУСІ

Чаго дамагаецца Бэрлін
у доўгатэрміновай пэрспэктыве?
Ці ўпішацца Лукашэнка
ў пляны Бэрліна?

Амаль усе заходнезўрапейскія науцы паўсталі як науцы «філозофія» дзяякуючы нацыятворчым намаганням цэнтралізаваных абсалютысціх дзяржаваў. А ўсходнезўрапейскія науцы з большага былі безъязычнымі і ствараліся найболыш дзяякуючы нацыяторчым высокім тутыншча інтелігенцыі. Асновы сучаснай заходній гісторыографіі і геапалітыкі былі закладзены ў XIX ст., калі на ўсходзе Эўропы, на вялізной прасторы ад Бэрліна да Масквы і ад Стамбулу да Вены, не існавала ніводнай зь цяперашніх 19 малых і сяродніх науціц-дзяржаваў. Адпаведна, існаваныне гэтых науціц як пэўных культурных супольнасціх іншы раз грубо і бесцікайно аспрэчвалася. Гэта зрабіла ў 1992 г. у дачыненіі да Беларусі Элен Карэр д'Анкос, французскі акадэмік. Калі ж не, дык прынамі проста яно ўважалася нечым зусім маластотным, на што з глябальнай перспектывы можна было спакойна не зважаць. Гэтаксама як мы, напрыклад, не зважаем на існаваныне розных народнасцяў у Афрыцы.

У сваіх уяўленнях пра Беларусь, беларускую мову і культуру Захад некрэтычна засвой краіне тэндэнцыйны імперскі канцепцыі, распрацаўвавшы расейскімі наукоўцамі. Ня ведаючы беларускіх эзаліяў, Захад вымушана глядзеў на нас вачыма Масквы – апякуні і калянізаторкі. Гегеманіцкія расейскія канцепцыі (якія адкрыта ці падспонна съцвярджалі гісторычную, культурную і нават геаграфічную няздольнасць Беларусі да самастойнага разъвіцця) зна-

ходзілі прыдатную глебу найперш у Бэрліне і ўспрымаліся там як аўектыўныя. Тады як любыя беларускія канцепцыі – як «нацыяналістычныя». У Нямеччыне таксама многі разглядвалі ўсход Эўропы як сферу законных інтарэсаў сваёй краіны, а ўсходнезўрапейскія науцы – як науцы другога гатунку, якім патрэбная «культуртурэгская апека» сапраўдных, вялікіх суседзяў.

Ясна, што падобныя імперскія падыходы ў сваім чыстым выглядзе ў XX ст. паярпелі крах. Але закладзеныя імі стэрэотыпы жывыя, западта жывыя ў розумах эўрапейскіх выплемінатаў і наукоўцаў. Як і ірацыянальная «салідарнасць вялікіх науціц» – Нямеччыны й Расеі. Францыі й Расеі. Як і «салідарнасць малых науціц» – Беларусі й Чэхіі. Беларусі й Швейцарыі.

Эўрапейская і нямецкая палітыка ў Беларусі (а эўрапейская палітыка ў Беларусі наканавана ўсё больш станавіцца нямецкай) ад самага пачатку пакідаючы складаючы ўражаныне двайствасці, неспадзяўленыя тэктычных крокуў і стратэгічных прыярытатаў. Эўропа быццам бы не аспрэчвае вялікнасці беларускай незалежнасці, але дзе вы бачылі, каб які адзін эўрапейскі выплемініт у Беларусі гаварыць па-беларуску хоць бы для прыліку? Самы яскравы прыклад «дэзарыентациі на мясцовасці» – праграма французскай амбасады «Багдановіч», што існуете звязацца з азірнай захаванінай перакладаў з французскай мовы. У рамках яе віншай дзвайсцатак кніг па-расейску і 2 брашурукі па-беларуску.

Працяг на старонцы 2.

Прэмія палянафобам і русофілам

Навучальны дапаможнік «Гісторыя Беларусі ў дзіўных часціках» пад рэдакцыяй праф. Я.-Новіка і Г.Марцулі, рэкамэндаваны Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусі для студэнтаў вышэйшых навучальных установаў, атрымае дзяржаўную прэмію.

Справа яшчэ ня стала фактам, але ўжо вырашана і будзе абвешчана пасыль Новага году. Вырашана ў лютых спрэчках камісія па дзяржпреміях, адным голасам. Кажуць, што гэтым голасам стаў голас сумна вядомага доктара гісторычных навук Петрыкава. Які презыдэнт, такак і камісія па прэміях, якая камісія, такіх і ляўрэаты.

Справа яшчэ ня стала фактам, але ўжо вырашана і будзе абвешчана пасыль Новага году. Вырашана ў лютых спрэчках камісія па дзяржпреміях, адным голасам. Кажуць, што гэтым голасам стаў голас сумна вядомага доктара гісторычных навук Петрыкава. Які презыдэнт, такак і камісія па прэміях, якая камісія, такіх і ляўрэаты.

Каляднае пасланье

Старшыні Рады Беларускага Народнае Рэспублікі

Дарагія Суродзіні!

Вітае Вас з Каляднымі Святымі і з глыбіні сэрца жадаю Вам добрага здароўя, асабістага шчасця і дабрабыту ў Новы 2001 годзе.

Калядныя і Навагоднія Святы – гэта ўсім хрысьціянскім съвеце Святыя святыя, спакою і надзея. Новыя зыдзекі зь беларускага народу, яго жыццё ў бядзе, пагроза страты нават той недасканалай незалежнасці, яку ён здабыў толькі дзесяць гадоў тому, выклікаючы у маім сэрыдні трывогу.

Усё жыццё верыла ў якасць беларускага народу, у нашу жыцця, здольнасць, у нашу мужнасць у нядолі, у нашу годнасць.

Веру ў гэтыя якасці і сέньні і таму напіраці дзяцяго 2001 году місця прашу Вас, кожнага з Вас, на дайце никому адабраць у Вас Ваш Беларускі Дом, Вашу незалежную дзяржаву. Пакажце съвету, што Вы годны гаспадары яе, што Вас ніхто не абдурьшці ваўчынным абліянамі навага «саюзу». У нашай гісторыі ніводзін «саюз» не прынёс добра нашому народу. Толькі ў сваім дому народ наш зможа асянгніць спакой, дабрабыт і шчасце для сваіх дзетак і ўнукаў.

Дык жадаю Вам, дарагія суродзічы, у надыходзячым Новым годзе тае мужнасці і годнасці, тае веры ў самых сябе, у свае права, у сваю будучыню, якія дазволіць Вам абараніць свой дом.

Памажы Вам Божа!

Жыве Беларусь!

Івонка Сурвіла, Старшыня Рады Беларускай Народнай Рэспублікі
Каляды 2000

Праця са старонкі 1.

Беларуская рэчаіснасць заслабана для ўсходу. Іх хаце-лася б простых рашэнінай. А самым простым рашэнінем было б легтімізваць Лукашэнку — як Альва. Зрабіць выглед, што дыктатуры німа, німа і настойлівае расейскае каленізаціі Беларусі. І далей зважаць толькі на свае мэркантыльныя інтарэсы. Но гэта так нязна і непатрона — якая дыктатура, калі ў Маскве і Варшаве дэмакраты? Якая каленізація, калі тутака ў Еўропа?

Дык якая ж німецкая палітыка ў Беларусі? Яна прыхаваная і стандартная. А беларускія дэмакраты хацелі бе бачыць адкрытаю і нестандартнаю. Ахвяра гэтага канфлікту жаданняў — пасол Вік, які, хоцькі-ніхоцькі, успрымаеца сымбалем німецкай палітыкі ў Беларусі.

Нядайні скандал вакол "прызнання" Ганса-Георга Віка ў Беластоку пакіну сълед у сувядомасці беларускіх незалежніка-дэмакратычных палітыкаў і прэзы. "НН" і "Наша Свабода" адгукнуліся артыкуламі, дзе немцам прыпомнілі ўсё: і крыжакоў фон Юнгінген, і "кожнага чацвертага", і пакт Рыбэнтропа-Молата, і другую сусветную, і нават першую. Калі раней зачтая падазронасць да Німеччыны была адметнай рысай калегаў КХП, дык гэты інцыдэнт выклікаў эмасційныя камэнтары ўжо з нашмат шырэйшага палітычнага кола, а БПС ажно пікетавала німецкую амбасаду. Агульны закід можна падсумаваць гэтак: маўляй, дзеля супольнага німецка-расейскай інтарэсу наконт транзыту паліва ў Німеччыну апошняя заключыла "змову" з Расеяй супраць Беларусі; яе зъмест — у супрадаў двух бакоў у справе інкарпрацыі Беларусі ў Расею; прасоўванне ж такога пляну з німецкага боку ў Менску і ажыцьцяўляе, маўляй, злоўжываючы сваёй пасадай у АБСЭ, былы німецкі дыпламат з савецка-расейскім стажам сп. Вік — як ён тое нібыта і сам прызнаў падчас верасенскай канферэнцыі ў Беластоку.

Мікалай Пачкаеў

**ФАНТОМНАЯ ЛЁГКА
"ЗМОВА"**

Пакінем убаку тэму ўдаласці фармулёвак сп. Вік і адекватнасці беластоцкага перакладу. Нэрвовая рэакцыя беларускай незалежніцка-дэмакратычнай прэзы і палітыкаў на такі сценарыя была вельмі натуральнай, асабліва беручы пад увагу, што сп. Вік нібыта сам згадваў і пра Расею, і пра палітычны аспект. Трэба прызнаць, што і складнікі "змовы" стасоўца між сабою, на першы погляд, быццам лягчына — бо ёсьць німецкі інтарэс да расейскага паліва; іх супольны з Расеяй інтарэс у транзыце праз Беларусь; ёсьць расейская палітыка авалоданыя Беларуссю; і ёсьць Г.-Г. Вік, які нібыта бачыць выйсьце для Беларусі ў яе набліжэнні да расейскага ладу; значыць, немцы "прададлі" нас Расеі за газ і нафтую, а сп. Вік і реалізуе такі плян.

Але лягчына стасуеца тут усё, за вынікам адной "драбінцы": падставовай супяречнасці паміж самой лёгкай гэтай "змовы" і лёгкай замежнай палітыкі Федэратыўнай Рэспублікі Німеччыны як такої. А рэальнасць тая, што яе палітыка так моцна інтэргравана ў Эўразія з аднаго боку, і ў НАТО з другога, што цяпер дысктуеца нават самое існаванье якісці асобнай німецкай замежнай палітыкі ўвогуле.

Па-першое, Німеччына вельмі мала можа зрабіць сёньня ў сэнсе "свой уласнай" замежнай палітыкі, ніякучы ўжо або "сакрэтных пактах"; не рабіць чагосці (напрыклад, устрымаваць ад выразнае афіцыялізации беларускага рэжыму і расейскіх анексійных заходаў) — гэта практична верх аўтаноміі яе *Außenpolitik*. Па-другое, сядр ніякіх позных рэчаў, якія можна ўвогуле сказаць пра німецкую замежную палітыку, трэба назначыць стратэгію каардынацыі яе з саюзникамі праз систэму міжнародных арганізацый, а таму амаль ніверагодна, калі Німеччына пайшла на падрыў АБСЭ. Каб паверыць у расейска-німецкую "змову", трэба ўяўіць, што "беларуская палітыка" Бэрліна існуе цалкам як вынятак з усёй німецкай часчанай замежнапалітычнай практикі ці ажыцьцяўлеца якімсці асобным аддзелам німецкага МЗС, чыя дзей-

"ЗМОВА"**УНУТРАНЫЯ НЕСТЫКОЎКІ**

Гэтаксама ня варта трактаваць як "змову" і выпадкі, калі тэмы, датычныя Беларусі, закранаюцца ў німецка-расейскіх перамоўах: міжнародная ізаляцыя рэжыму Лукашэнкі — да якой заклікае і сама апазыцыя — вядзе да абмежавання беспасярэдніх контактаў заходніх краін ўзвім, а таму было бы натуральная, калі Німеччына імкнела ў такім разе вырашыць штосьці практичнае за пасярэдніцтвам Масквы. Але, на жаль, падазронасць наконт "німецка-расейскай змовы" развівалася ў пэўных наших колах задоўга да беластоцкай канферэнцыі. Таму варто сцвінціць крыху і на нестыкоўках ува ўнутранай лёгчыць гэтага фантому, а асабліва на не-вытлумачальнасці звязку паміж нібыта мэтой "змовы" (забесьпячэнны транзыту) і способам даслаленія (інкарпрацыя Беларусі ў Расею) для німецкага боку.

Па-першое, што можа матываць Німеччыну да такоі "угоды"? Варыянт "продажу Беларусі" пад расейскім ціскам і пагрозай, скажам, "адключыць газ", неверагодны. Бо Німеччына мае і свой газ, які яна ўжыць і экспартуе ў Аўстрыю, Бельгію і Швайцарыю. Акрамя расейскага газу, немцы імпартуюць таксама нідэрляндзкі, нарвэскі, брытанскі і дацкі газ, і гэтыя закупкі (у 1990-х) перавышалі імпарт з Расеі. А вось для Расеі экспарт паліва — адзінай істотнай крыніцай валюты, на якой трываласць, як вядома, уся яе фінансавая, сацыяльная і палітычная стабільнасць. Гэтая валюта дазваляе напаўніць бюджет, сплюнчыць адсоткі па старых кредитах (той жа Німеччына), трывальніць рубель, запоўняць харчаваныне і г.д. Расея была і застаецца залежнай ад сваіх ўсходніх пакупнікоў.

Іншымі словамі, кожны, хто паверыць ў ўрэзлізацию такоі "змовы" праз місію АБСЭ, мусіць бы прыніць гэта не як палітыку адной толькі Німеччыны, але і як узгодненую пазыцыю гэтаксама і ЗША, Вялікай Брытаніі, Францыі — рач відавочна неверагодна. Дык калі б Захад вырашыў "здаць" Беларусь, то наўрад ці праз сакрэтныя "змовы" — быццам яму ёсьць ад като хаваца.

Тымчасам заходні "манэўр" наўконт "здачы" досьць абмежаваны, бо тая "догма", што ўмовам палітычнай стабільнасці ёй бясьпекі (у тл. для транзыгнай тэрыторыі) слу́жаць дэмакраты і дабрабыт, зьяўляецца адным з падмуркаў агульнай стратэгіі ў Эўропе. Калі хто і верыў у тэорыю, быццам дэмакраты раза́уцца ў Беларусі па меры інтэрграцыі з Расеяй, дык практика шасці год "інтэрграцыі" недвухсансноўна засвідчыла супрацьлеглае. Пайсыці, не зважаючы на гэта, на вышэйзгаданую "змову" цалкам бы супяречыла, у дадатак да ўсяго, самой заходній (у тым ліку і німецкай) ідэалёгіі забесьпячэння стабільнасці ў й

ктурай міжнароднага рынку, і на німецкім спажыўцу такая эканомія не ададзіца, а пытанне транзыгніх тараў увогуле не авабязковы прывязанье да незалежнасці.

І ўроцце, калі ўпльбі Німеччыны на справу прысьпешваньня анексіі Беларусі роўны хайя б ступені кантролю сп. Вік над апазыцыяй, то са свайго боку Німеччына мала што можа прапанаваць у такім "партнёрстве" з Расеяй. Калі выходзіць з таго, што і вартасць (невядомай) расейскай "складкі" ў такой змове мусіць бы быць прыкладна роўнай німецкаму "унёску", то супольная вартасць такоі угоды бытала б вельмі малой і неадекватнай той палітычнай рэчызы, якія вынікала б для німецкага боку. Но калі расейскі рэпутацыі ў вачох беларускай дэмакратычнай супольнасці ўжо мала што можа пашкодзіць, дык Німеччына наўрад ці зашкадзіць ва ўкаранені тут падазронасці да сябе — хоць бы тай выпадак і час, калі Беларусь усё ж станеца не заходнім пляцдармам Расеі, а фарпостам Эўропы на ўсходзе. Нават уявішы, што Беларусь хацелі бы бачыць частку Расеі "Газпром" разам з "Рургазам" і "Вінтарзгал Газам" (сумесная кампанія "Газпром" з "Wintershall AG", даччынай кампаніі BASF), то палітычныя інтарэсы і мажлівасці замежнай палітыкі Федэратыўнай Рэспублікі відавочна не наўпраст залежныя ад часовых інтарэсаў гэтых паважных карпарацыяў.

**А ЦІ БЫЛА ТАМ
НІМЕЧЧЫНА?**

Уроцце, не пераконвае ў праўдзівасці тэорыі "німецкай змовы" і той факт, што скандал зь беластоцкімі каментарамі сп. Вік можа будзе дзяліцца ўвогуле ўсімі.

Варыянт А. Як вядома, у часы здабыцьца незалежнасці (1990-91 г.) вядучыя незалежніцка-дэмакратычныя арганізацыі (уключаючы БНФ) адкрыты прызначавалі Німеччыну за натуральнасту стратэгічнага партнера для нашай краіны ў Эўропе, як дзяржаву, на якую павінна будзе арыентавацца ў Эўропе незалежная Беларусь. З увагі на гэта было бы лягчына ўяўіць, што тыя сымпаты сталіся вядомыя не толькі беларусам і немцам. Распальваньне антынімецкіх падазрэнняў сядр німецкіх эліты склала б натуральны элемэнт любой дўгатэрміновай праграмы па дыскрэдытацыі Німеччыны перад дэмакратычнай незалежніцкай Беларуссю — на-

Kіраўнік

Кансультатыўна-назіральны групы АБСЭ ў Беларусі Ганс-Георг Вік ласкава пагадзіўся адказаць на пытаныні "НН".

— Спадару пасол, працэс нацыя-творчасці ў беларусаў, адной з наймалодшых ўсходніх нацыяў, яшчэ працягваецца. Прыклад быў Югаславіі паказвае, на складніці і цяжкі ён можа праходзіці і якія пагрозы рэгіянальной стабільнасці, дэмакраты і правам чалавека можа неці. Якія найбольшыя небяспекі сцвердзіць Беларусь на гэтым шляху?

— Разыўдзіцё Беларусі ў кірунку дэмакраты, якая адпавядае ўсходнім стандартам, я было вызначана Капэнгагенскім і Парыскім да-

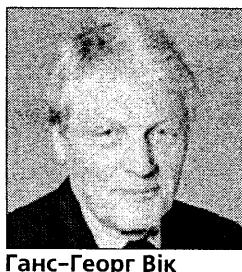
прыклад, з боку тых вонкавых сілаў, якія бачаць месца для Беларусі зусім не ў Эўропе.

Варыянт В. Ці выпадкова скандал, скіраваны на дыскрэдытацыю місіі АБСЭ сп. Вік ў вачох апазыцыі, паўстай акурат напярэдадні "выбару"? З гледзішча апазыцыі, сп. Вік са сваёй КНГ практична рэпрэзэнтуе тут як бы "Захад" агулам, і падараваць давер да гэтай установы найболей адпавядала б інтарэсам палітычнага праціўніка апазыцыі. Больш за гэта, такая дыскрэдытацыя "галоўнага голасу Захаду", імплянтацыя ідэі "продажу" нас Німеччынай і нікчэмнасці АБСЭ, мусілі б стварыць для беларускай апазыцыі ўражанье ў залежнасці ўнёску, т.е. супольная вартасць такоі угоды бытала б вельмі малой і неадекватнай той палітычнай рэчызы, якія вынікала б для німецкага боку. Но калі якія-небудзь дэманічныя апазыцыі тут падазронасці да сябе — хоць бы тай выпадак і час, калі Беларусь усё ж станеца не заходнім пляцдармам Расеі, а фарпостам Эўропы на ўсходзе. Нават уявішы, што Беларусь хацелі бы бачыць частку Расеі "Газпром" разам з "Рургазам" і "Вінтарзгал Газам" (сумесная кампанія "Газпром" з "Wintershall AG", даччынай кампаніі BASF), то палітычныя інтарэсы і мажлівасці замежнай палітыкі Федэратыўнай Рэспублікі відавочна не наўпраст залежныя ад часовых інтарэсаў гэтых паважных карпарацыяў.

ФАНТОМЫ І ПРЫШЛАСЦЬ

Як відаць, "лягічных" сцэнараў тут хапае ажно на некалькі "змов" — прычым зусім без німецкага ўздзела і нават не авабязковы супарці Расеі. Беларускім жа палітыкам варта памятаць, што як толькі задача інтэрграцыі Беларусі ў Эўропу станеца зноў актуальнай, дык усё ж менавіта Німеччына застанеца да нас найбліжэйшай краінай Эўразіі, найбуйнейшым рэгіянальным цэнтрам эканамічнай сілы і найважнейшай патэнцыйнай краінай інвестыцыяў. Німеччына напэўна нават і не адчуе нашага "вяртання ў Эўропу", але для Беларусі будзе вельмі важна знайсці добрых партнёраў у справе свайго запозыненага "вяртання". З поступам гэтага працэсу ў Беларусі Німеччына авабязковы зьяўляцца мно-гасупольных інтарэсаў і перспэктыўных дачыненняў. Вядома, разыўдзіцю такога партнэрства наўрад ці паспрыяле той сълед, які цяпер, у цяжкі для беларускай дэмакраты і дзяржавы-німецкай час, можа пакінці невыразнай часам пазыцыя Бэрліна. Але і зачтая падазронасць да Німеччыны і фантомы Realpolitik, калі яны ўкараініца ў сувядомасці беларускай незалежніцкай эліты, можа заснавацца на гэтым шляху.

Пераходная краіна

Ганс-Георг Бік

кумэнтамі 1990 г., пе-
рарвалася ў 1996 г.
Эўрапейскія стандар-
ты прадугледжваюць
вяршніства закону,
падзеял улады між
ключавымі дзяржаў-
нымі інстытутамі (за-
канадаўчым, выка-
наўчым і судовым), а
таксама плюралістич-
ную дэмакратычную
структуру. Канцылітрацыя ўсёй дзяр-
жаўнай улады ў руках аднаго дзяр-
жаўнага інстытуту істотна абся-
жарвае разывіццё сапраўды плю-
ралістичных дэмакратычных струк-
тур. Эўрапейская інстытуты пасп-
рабавалі адрадзіць дэмакратычны
працэс праз міжнародны і ўнутра-
ны дыялёт. Да ціперація часу гэ-
тая намаганьні не прынеслы якіх-

небудзь істотных вын-
ікаў. Аднак магчы-
масць аднаўлення
трансфармацыйнага
працесу мусіць заста-
вацца адкрытай.

**— 9 гадоў беларус-
кай незалежнасці
абверглі думку пра
“выпадковасць” бе-
ларускай дзяржаў-
насці, якую выказа-
валі некаторыя аналітыкі раней.**

Тым не менш, гэта быў пэрыяд усё-
глыбішлага эканамічнага кризы-
су, міжнароднай ізоляцыі і куль-
турных узрушэнняў. Як, па-Ваша-
му, гэтае дзесяцігоддзе ўрэшце
застанецца ў беларускай гісторыі
дзесяцігоддкай страты ці заходак?

— Паколькі мы яшчэ ня ведаем пра
далейшае разывіццё існуючых ця-

пер супяречлівых тэндэнцыяў канса-
лідацыі аўтарытарнай систэмы і
разывіцця сапраўды дэмакратыч-
ных дзяржаўных інстытутаў, сέнь-
ня не ўбліяеца магчымым казаць,
як падзея згадана пэрыяду будучы-
нага ў будучыні.

**— Беларусь — гэта “транзітная
краіна”.** Ці гэтае реальнасць спры-
яле ўмацаванню дэмакратыі, ці, на-
адварот, падштурхнувае да ўста-
лівання алігартычнага кіраваньня?

— Беларусь з'яўляеца краінай
пераходнага пэрыяду, што знаходзіцца між краінамі-сібрамі Рады
Эўропы і якія таму ўважаюцца за
краіны з дэмакратычнымі структу-
рамі. Будзе спрэвадліва адзначыць,
што пасыпаховому разывіццю краіны
пераходнага пэрыяду будзе не-
сумненна спрыць умацаванне краінай
як дэмакратычных працэсаў.

— Беларусь, дыя ўся Усходняя
Эўропа, часта разглядаліся як зона
натуральных інтаресаў і гегемоніі
Расеі або Нямеччыны, якія ніярэд-
ка адкрыты ці падсподна ставілі-
ся да меншых, дойгі час безъдзяр-
жаўных народаў Усходняй Эўропы
як “меншавартасных”. Як АБСЭ і
Вы асабіста бачыце будучыню
нацыяліў Усходняй Эўропы?

— Па завяршэнні халоднай вайны
канцэпцыя гегемоніі ў Эўропе той ці
іншай сілы згубіла сваю ранейшую
значнасць. Тая канцэпцыя была
заменена канцэпцыяй Эўрапейскага
Звязу з аднаго боку, а таксама
канвэнцыйнымі пагадненнямі пра
ўзаємадзеяньне і супрацоўніцтва
Эўрапейскага Звязу з Расейскай
Федэрацияй і іншымі дзяржавамі ў
Эўропе — якія не плянуюць далучы-
цца да Эўрапейскага Звязу ў білжэйшай
будучыні, з іншага боку. АБСЭ падтрымлівае разывіццё дэ-
макратычных інстытутаў у краінах,
што знаходзяцца цяпер на пераход-
ным этапе ў накірунку пабудовы
дэмакратыі, што адпавядае эўра-
пейскім стандартам.

— Калі, у сувязі з чым Вы ўпер-
шыню ў сваім жыцці пачуі сло-
ва «Беларусь»?

— Упершыню ў жыцці я пачуі сло-
ва «Беларусь» пры канцы 40-х — пачат-
ку 50-х падчас вывучэння гісторыі
Эўропы. Гэта было звязана з інфар-
мацыяй пра гісторыю Польшчы, Літвы
і Расеі (Савецкага Саюзу).

— Ва правялі ў Беларусі ўжо два
гады. Што было Вашым найглы-
бійшым уражаньнем тутака? Што
было самым плякучым болем? Што
Вы распавядаеце сваім унукам пра
краіну, у якой працуе іхны дзед?

— У часе маёй прафесійнай дзей-
насці, пачынаючы з сярэдзіны 50-
х, я меў шмат канкрактаў з Усходняй
Эўропай. Я адзначыў шмат зменаў,
што адбыліся за мінулыя дзесяці-
годдзі. Цяпер мне хацелася да-
сягнучь большага, чым я насамрэч
змог бы выканаць. Усе мае дзесяці на-
ведала гэту частку Эўропы, таму
мае дарослыя дзесяці могуць распа-
весіць сваім уласным дзесяці пра-
тую частку Эўропы, дзе цяпер вы-
конвае сваю місію іх дзядзія, гэта ж
зраблю пры нагодзе і я.

апытаньне «НН»

Прыярыйты

Якімі Вам бачацца прыярыйты
палітыкі Нямеччыны ва Усходняй
Эўропе і Беларусі? — з такім пы-
таньнем звярнуліся мы да буду-
чых беларускіх дыпламатаў, студ-
энтаў Факультету міжнародных
зносін Белдзяржуніверсітэту.
Большасць студэнтаў простолі-
нейна выводзіць нямецкую палі-
тыку з інтаресу эканамічнага пана-
вання.

Яўген Акуліч: Мы знаходзімся ў
немецкай сферы ўплыву. Нашая тэ-
рыторыя — важны транзітны калідор,
і гэта адзін з найважнейшых пунктаў
замежнай палітыкі Нямеччыны.

Андрэй: ФРН выгадана падтрым-
ліваць сувязь з Беларусью, бо Бела-
русь — вялікі рынак для будаўнічых і
яшчэ якіх кампаній. Па-другое, Бела-
русь — гэта 10 млн. чалавек, у якіх пры-
спрыяльных эканамічных умовах
можна сфармаваць станоўчыя аценкі
немецкай прадукцыі. Па-трэцяе, Бела-
русь — перспектывны рынак навуковых
тэхналёгій, бо раней наша краіна
была цэнтрам навуковых распра-
цовак у СССР. Таксама цікавасць
для немцаў мае наша танная працоў-
ная сіла.

Юрась Каваленя: Захоп рынку.
Галоўнае, што ім патрэбна, — гэта
рынкі збуту. Усё, што кіруе немцамі,
— гэта эканоміка і гроши.

**Некаторыя называлі нямецкую
замежную палітыку несамастой-
най.**

Пятро: Цяпер немцы дзейніча-
юць у звязы з ЗША, а, мно здаец-
ца, калі б яны дзейнічалі самастой-
на, то даўно бы тут [на ўсходзе Эўропы]
гаспадарылі.

**Апошняй дыскусіі ў мэдыйях так-
сама спрошчана адбіліся на ўя-
леннях.**

Іван Савуноў: Беларусь — прыя-
рыйты вэктар для Нямеччыны, як і
Польшчу, бо праз гэтыя краіны пас-
тупае вялікая колькасць сыварын,
якія праства неабходная для на-
рмальнага функцыянавання эканомікі
эўрапейскіх дэмакратыяў.

Арцём Цыбульскі: Паліўная тру-
ба, што прагодзіць праз нашу тэры-
торыю. Немцы імкнущы да ўплыву,
але бліжэйшыя мінімум 4-5 гадоў
яны туц нічога ня зробяць.

**Выказваліся і арыгінальныя
меркаванні.**

Аляксей Пінчук: Іх цікавіць тан-
ная бульба. Бо ў іх распаўсюджаныя
«Макдоноальды». Таксама іх можа
пастаўкі лесу цікавіць.

Тамара Ганчарова: Іх цікавіць тут
высокі інтелектуальны патэнцыял.
Таксама магчымасць стварэння
танных транснацыянальных карпара-
ций.

**Такія стэрэатыпы нямецкай палі-
тыкі стварае ў менскіх студэнтаў
прагматичная аж да павярхоў-
насці беларускай дыпламатычнай
школы.**

Апытаў Андрусь Белавокі

Недаспелая палітыка

У 1915 г. у Беларусь прыйшлі рэ-
гулярныя нямецкія войскі, у абароне
рэгулярных войскай знаходзіліся
гаспадарнікі, якія ставілі за мету
выцісніць максимум карысці для
немецкай эканомікі. Але адначасова
у нямецкім войску служылі і доктар
Іпэль, і іншыя культурнікі. Да гэтага
часу не даследаваная “Газэта
10-й арміі”, што выдавалася тут
немецкімі акупантамі войскамі.
Асвятыненне ў ёй тагачасных пад-
зеяў у Беларусі заслугоўвае дысэр-
таты.

У часе нямецкай акупации Беларусі ў 1915—18 г. адчыніліся беларускія школкі, рыхтаваліся кадры настаўнікаў. Істотна і тое, што жы-
хары акупаванай часткі Беларусі выдаваліся “аўсвайсы” на нямецкай і беларускай мовах, прычым на род-
най мове — упершыню за вельмі
працяглы час. Камітэт ахвяраў вай-
ны на чале з Антонам Луцкевічам

на. Калі мne даводзіцца чытаць у не-
каторых мэмуарах і іншых тэкстах
таго часу, што Антон Луцкевіч быў
палацініл, гэта не выклікае нічо-
га, акрамя саркастычнай усмешкі,

бо Антон Луцкевіч у сваім лісце да
імпэрскага канцлеру ясна і недвух-
сэнсона піша пра тое, што беларускі народ ніколі ня будзе жыць у
адной дзяржаве з палацінамі (тады а-
бгэтым стаяла пытаньне). Гэта толькі
дадзеная першыя “Устаўная грамата
да народаў Беларусі”, аднак там
нічога не гаворыцца пра дзяржаўны
статус краіны, хоць і ствараўся
Урад Беларусі. Калі б беларусы
тады авбясьцілі беларускую дзяр-
жаўніцу і незалежнасць, як гэта
зрабілі летувісы 16 лютага 1918 г.,
магчыма, на перамохах у Берасці
беларуское пытаньне было б пас-
татэнае ў парадак дня. Але прад-
метам абрэкаўвання і больш
пільнай увагі сталаася толькі Летуві.
Калі бы з Берліна, і з Берліна
Беларусы гэтае не зрабілі, і авбя-
чоннай Беларускай Народнай Рэ-
спублікі 9 сакавіка бы было ў пўным
сэнсе рэакцыяй на Берасцейскі
трактат.

Сама стаўленне нямецкіх акуп-
ацыйных уладаў да Народнага сакра-
тарыяту і Рады БНР, добра даслед-
авана савецкімі аўтарамі, было
зняважлівым і паказвала, што немцы
дакладна прытымліваліся Бе-
расцейскай дамовы і разглядалі
Беларусь як складовую частку Ра-
сеi. Адказ, які атрымаў Народны
сакратарыят з Берліна на свой зва-
рот, ясна і недвухсэнсона кажа,
што Нямеччына разглядае Беларусь
як складовую частку Расеi. Нямеч-

кія ўлады заміналі стварэнню паш-
навартых беларускіх органаў улады.
Калі немцы ўжо адступалі, пачалі
стварацца першыя беларускія Рады
у Койданаве, Слуцку, Ваўкавыску,
Горадні. Народу патрабавалася
зброя ці хаця б незвязаныне ўвагі¹
на актыўную дзяржавастваральніц-
кую дзейнасць структураў БНР —
немцы ж заміналі любой дзейнасць.
Яны разгніялі Рады, не давалі зброя,
а калі зброя зъбіралася — яе кан-
фіскоўвалі.

Я публікаваў дзённік Антона
Луцкевіча, які хоць часткова паказ-
вае антыбеларускую дзейнасць
немцаў у канцы 1918 — пачатку 19-
га гадоў. Яны расчышчалі дарогу
палацінам, выконвалі прадтэсаніні
маршала Фоша з Парыжу і спасы-
ліліся на патрабаваны Акціянты. А
вядома, што Францыя заўсёды
была найпершым прыцелем Поль-
шчы. (Нагадаю, што ў той час на
чале Нямеччыны стаялі сацыял-дэ-
макраты. Дык вось, яны выявілі на-
меншы кансерватызм у дачыненін
да Беларусі, чым праўлы.)

Такім чынам, прадуманае нямеч-
кай палітыкай ў Беларусі не было.
Але гэта яшчэ наша вялікае шчасль-
це, што немцы ня сталі патронамі
Беларусі, нашае дзяржаўнасці, бо
гэта скампрамэтавала нас у вачах
заходніх дэмакратыяў.

Працяг на старонцы 10.

Перадзел Парты Свабоды

Увечары 16 сіння лідэр у незарэгістраваная Беларуская Партия Свабоды Сержуку Высоцкаму патэлефанавалі ды запрасілі на партыйную нараду, якая мусіла адбыцца 17 сіння. На нараду сп. Высоцкі прыйшоў, але не ўзабаве мусіў пакінуць яе ў знак пратесту разам з некалькімі дзясяткамі верных яму сяброў партыі: сабраная грамада (пад 50 чалавек) пастановіла абвесціца нараду сходам партыі ды пазбавіць паўночнотваў кіраўніка партыі С.Высоцкага. Яго звінавацілі ў аўтарытарнасці ды амбіцыйнасці, выказалі патрэбу ў больш мяккім і гнуткім нацыяналізме, а таксама казалі пра патрэбу шчыльнейшага супрацоўніцтва з мешчінскімі партыямі. Сп. Высоцкі называе тое, што адбылося, адколам, а не расколам. Ён лічыць, што падрыхтоўчая праца да адколу вялася даўно. Галоўная натхненікі яе – быўшыя сябрыв БПС, якія сышлі яшчэ ў 1996 г., ды частка цэнтральнай пльні ў партыі.

У статутных укладах БПС не пропісаная мажлівасць прыняцця агульнапартыйных рашэнняў на сходах шараговых сяброў арганізацыі, усе пастановы павінны прыміцца на сходзе кіраўніку БПС. Апроч таго, на сходзе не было прадстаўнікоў рэгіональных аддзеліў. Гэта дае падставу С.Высоцкаму даказаць сваё права на назыву "БПС".

БПС – незарэгістраваная партыя, і пытанье правамоцнасці сходу, праведзенага 17 сіння, звязанае толькі з унутрыпартыйнай дысцыплінай. "Мы пакідаємо сістему БПС – агульнастасць – цэлы месяц – вызначыцца са сваім далейшым лёсам у арганізацыі. Нашыя прэзэнцы толькі да завадатаў. У Беларусі ім месца ня будзе", – гэта сказаў С.Высоцкі для "НН".

Алесь Кудрыцкі

REX-PROMEDIA

Ад рэдакцыі. Трэба заўважыць, што расколы ў напаўпадпольных радыкальных арганізацыях – рэч звычайная скрэз, дзе ідзе падпольнае змаганьне. Як толькі арганізацыя разрастается да пэўнага памеру, на яе "ўскраінах" утвараюцца групы, арбіты якіх далёкія ад цэнтра "сонечнае сістэмы". Прыцягненіе да асобы харызматычнага лідэра, які зазвычай узначальвае падпольную групу, слабое, і гэтыя групы адрываюцца ад "сонца", адпраўляючыся ў волны палёт. Часцяком яны адрываюць з сабой і добрую частку старое арганізацыі. У гэтым нічога страшнага няма: быў адзін адзел, стане два. Іншая рэч, калі ў арганізацыі і ейнага лідэра рытоўка цалкам замяненяе рэальныя справы, а дзейнасць атрымлівешца неефектыўна і беспэрспэктыўна – трэба разумець, менавіта да гэтага зводзяцца асноўныя папрокі апанэнтаў сп. Высоцкаму, а сп. Высоцкага – новай фракцыі (ёю пакуль кіруе "тройка", а не адзін правадыр). Але тутака разважыць, хто мае рацю, можа толькі час: хто болей зробіць для Беларусі, той і зробіць.

Паводле аўтараў "Псыхалагічнага дапаможніка для палітыкаў" пад рэдакцыяй Ягоравай-Гантман, большасць людзей лідэр уяўляеца як салідны чалавек, немалады, прыемны для вока, прычым мужчына, а не жанчына. Праведзенае ва ўкраіне дасылданне паказала: большасць украінскіх выбарцаў (пад 80%) лічыць, што прагаласавалі б за кандыдата з непрэменным тварам і нават не звярнулі б увагу. Аднак такія вынікі нельга лічыць паказальными, бо выбарца звычайна ня можа праанализаваць мэханізмы ўліків палітыка на сябе, і галасуе за кандыдата, прываблены ягоным выглядам, хоць сам съяцца ўлікінены, што яго пераканала палітычная праграма.

Як мусіць выглядаць ідэальны палітычны лідэр? Агульныя схемы няма. Сплюністы звычайна рагчы пазыблігіць усяго, што можа адцягнуць увагу выбарца падчас сустэрэчы – прычоска не павінна быць экстравагантнай, скура мусіць быць дагледжаная, акуляры найлепши замяняцца на лінзы.

Супрацоўнікі групы дасылдання пысле ўспеху масавай камунікацыі Маскоўскага юніверсітэту прыйшлі да вынівовы досьведа заходніх імдзімскіх кіраўнікоў рэчаіснасці. Напрыклад, парада апранацца строга і някідка, каб волратка не адцягвала ўвагі гледача, доўгі час не апраўдвалася сябе на постсавецкай прасторы, бо "былым савецкім грамадзянам такі дзелавы стиль больш нагадваў рапакам

Акуляры Домаша

Ці можа нізкі на вочы чалавек стаць прэзыдэнтам у Беларусі?

КПСС; у нашым мінулым панавалі шэрыя строі, таму яны выклікаюць негатыўную рабіцьцю. Страй мусіць быць запамінальным, падкрэсліваць мужнасць ці жаноцкасць. Гэта выклікае зацікаўленыне і сімпатію". Забракавалі таксама распаўсюджанае меркаваньне, што ў нас кандыдат мусіць увесь час усьміхацца ў кадры.

На выбар чалавека ўпльываюць ня пэўныя рысы твару як такія, а сацяльныя стэрэатып – сукупнасць улікіненія, што фармуеца ў сябровым аспекте грамадства. У кожнай краіне існуе свой архетып лідэра – у залежнасці ад палітычных традыцый, гістарычных аbstавіў, эканамічнай

ічнай сітуацыі. Стэрэатып, што ўпльываюць на паводзіны беларускіх выбарцаў, яшчэ не зрабіліся аўтактам вялікага сацяльнічага дасылдання, хоць кампанія выбару адзінага дэмакратычнага кандыдата – добрая нагода для гэтага.

Ці могуць беларускія выбарчыкі прагаласаваць за кандыдата ў акулярах? – спыталіся мы, маючы на ўзвесе, што пераважная большасць дэмакратычных суполак скілляеца дадзіць падтрымкі Сямёну Домашу.

Алег, журналіст, баксэр па адукацыі: Не, бо чалавек у акулярах выглядае безбаронным. Палітычныя кандыдаты лідэру нельга выглядаць безбаронным.

застанецца ў самой Маскве на пакрыцці запазычанасці за газ.

ПЛЯМЕНЬНІЦА СУРВІЛЛЫ – ДОКТАРКА САРБОНЫ

Вірджыні Шыманец, пляменьніцы Старшыні Рады БНР, была нададзеная годнасць доктаркі Сарбонны, пасля таго як яна з бліскам абароніла тэатразнаўчую дысэртацыю на тэму «Ад беларускіх драматургій да беларускай савецкай драматургіі: трагедыяў ўлады». Дамову на публікацыю гэтай працы па беларуску ўклала са сп-ніяй Шыманец часопіс «Arche». Гэта будзе яе першая публікацыя на гэту тэмую: у Францыі дзеяйнічае правіла, што дасылдчык на можа публікавацца на тэму, паводле якой ён рыхтуе дысэртацыю, пакуль дысэртацыя не абароненая. Кароткая сямейная ўрачыстасць з нагоды звязлёненія чарговага беларускага доктара Сарбонны адбылася ў Парыжы.

"СТЫПУХА" БОЛЬШАЕ

З 1 студзеня студэнты будаць атрымліваць 8700 руб., навучэнцы СПТВ – 7300 руб., ПТВ – 4700 руб., іменніны стыпэндыі для студэнтаў ВНУ складаць 17 тыс.

КЛЮБЫ

Вясковыя клубы застаюцца адзіннымі месцамі адпачынку для вясковай моладзі. За Лукашэнкам на найбяднейшых калгасах зачынілі 600 клубаў, а агулам у краіне іх засталося крху больш за 4000. Аднак перад сёлетнімі выбарамі ўлада спакіліла, і 28 клубаў ужо зноўкую адчынілі.

ВОЛАТ З БАБРУЙСКУ

На свяце ўсерасейскае міжгаліновае выставы тавараў беларускіх асілак Уладзімер Савельев перамог расейскіх "багатырэў" – паставіў суветынны рэкорд, узіняўшы за 10 хвілінай паўтарапудовую гру 320 разоў. Вынік склаў 7680 кг. Савельев працуе выкладчыкам біялігі ў Бабруйску, пры росыце 175 см важыць 100 кг. Да сіненніне ўвойдзе ў «Кнігу рекордаў Гінэса».

"ВОЛНЫЯ ТАНЦЫ" ЗАБАРОНЕНЫЯ

У сіненні ў некалькіх гарадах Беларусі адбыліся канцэрты вядучых рок-гуртоў «Волныя танцы», самая паспяховая — у Воршы,

Берасці, Горадні. А вось у Гомелі ды Магілёве «танцы» пад рознымі падставамі былі сарваныя. Арганізаторы — БМАгтоўр і канцэртнае агенцтва «Лінія танку» — плянуюць ўсё ж прывезыць «Вольныя танцы» ў Гомель у лютым, а ў Магілёў — як толькі стане магчымым.

БЕЛАРУСКІЯ ФУТБАЛІСТЫ – 95-Я

Міжнародная федэральная футбольу распачаўся з новыя рэйтынг-ліст нацыянальных зборных. Беларусь разам са зборнай Лібэрый засталася на 95-м месцы, як і лягася. Усяго ў рэйтынг-лісьце — 203 зборныя.

Алесь Кудрыцкі паводле Рады Рэспублікі, БелАПАН і ўл. інф.

КАРОВЫ ЗАПУСЦІЛІСЯ

Кожны год з пачаткам зімы пачынаюць зынкаць з паліцаў крычаўскіх магазынў прадукты. Сёлета першымі ў сіліце дэфіцытага стацьці малакі і яйкі. Са словаў магазыншчыц, пачалі «запускацца» каровы. Ну што ж, справа гэта патрэбная. Аднак, як ўсё так проста. За 11 месеціў гэтага году крычаўшчына надала на 9% малака меней, чым за той самы час летася. За той жа пэрыяд 1999 г. у парыўнанні з 1998 г. надо звышліся на 17%.

АМСЫЦІСЛАЎ З ІЧОЎКАМ

Апошнім часам (гадоў гэтак п'ять) гароды сталі імпэцтна мяніць старыя жытнія гербы. У Крычаве ўжо даўно зъмянілі, у Клімавічах рыхтуюцца. І вось старажытны сымбаль быў перароблены і ў Амсціславе...

Амсціслаў атрымаў свой герб разам з Майдарскімі правамі у 1634 г. ад Уладзіслава Вазы. «...У блакітным полі шыгт і рука з мячом...» — такі выгляд меў герб. А цяпер да гэтай выявы дадалі нейкага сабачку. Рашэнне аб зъмене прынялі ў рэйканакаме.

Андрэй Кузьмін, Крычав

ПАМЯЦІ ЗАВІСТОВІЧА

Яшчэ на аднаго чалавека паднялі беларускай дыяспара ў Амэрыцы. Памёр Расыціла Завістовіч. Ён многа рабіў для Беларусі, часта прадстаўляў яе інтарэсы ў амэрыканскім Кантрэсе ды Белым Доме. Было яму 72 гады.

Інэса, працуе хатній работніцай у сям'і дактароў 1-й больніцы: Наўрад ці, бо мяркуеца, што чалавек у акулярах – гэта той, хто сядзіць над паперамі ў сябе ў кабінцы і не арыентуеца ў тым, што адбываеца ў краіне за съценамі яго канторы.

Эўлялія, пэнсіянэрка, за Сталіна была эпрэсаваная: За яго могуць прагаласаваць, бо цялерахі, многа хто дробіў ачыніць, многа хто носіць акуляры і гэта ні пра што ня можа.

Валодзя, майстар у домаўпраўленні: А чаго не? Што могуць не прагаласаваць людзі з вёскі, для якіх акуляры будуть асабы ювіляру.

Русана, працуе ў Маскве на зарабках: Чалавек у акулярах бачыць сівёт не такім, якім яго бачыць, многа хто сядзіць акулярамі, многа хто носіць акулярамі і гэта ні пра што ня можа.

Віктар, гандлярка на «Дынама»: Хутчэй не, бо акуляры (асабліва чёмнія) ствараюць бар'ер паміж табой і чалавекам, я гэта па маркетынгу, здаецца, вучыла.

Віталій, супрацоўнік фірмы па рамонце кампьютараў: Акуляры лічачыца прыкметай інтэлігэнцыі, а асноўная маса выбарцаў – рабацягі. Такі кандыдат ня будзе для іх «свайм».

Галіна, выкладчыца Тэхналягічнага: Хай ідзе на выбары разам з віц-прэзыдэнтам без акуляраў.

Аптывала Ганна Штэйнман

АБ УСІМ ПАТРОХУ

прауда жыцьця

TRY KAPERTY

Адзін мой сябар распавёў файны анекдот. Мне падалося, што надта ён цяпер актуальны.

У калгас прызначылі новага старшыню. Той прыйшоў у кантору, ды глядзіць, як былы старшыня забірае свае рэчы з службовага кабінету. Сабраў ды моўчакі сходзіць. Новы старшыня на вытрымаў, кажа: "Ну Вы б мне якія парады далі, так бы мовіць, досьвед свой". На што былы старшыня адказвае: "Я табе пакіну тут try kaperty, калі будзе цяжка — адкрывай іх па чарзе".

Мінүт год, паказычкі ў калгас дрэнныя, і новага старшыня выклікають на выканкам "на размову". Ну, думае, канец мне. Адкрыў першую каперту, а там напісаны: "Валі ўсё на мяне". Што, маўляў, я за год зраблю, калі папярэднік ўсе "завалі". Няк выкруціўся.

Праз год — ізноў выклікають. Адкрывае другую каперту, а там: "Тасуі кадры". Паглядзелі ў выканкаме — нешта робіць, кадры мяніе — правце, значыцца. Ізноў выкруціўся.

Мінүт яшчэ год. Паказычкі ізноў абы-якія, нічога не расце, калгасынікі працаўца ня хочуць. Яшчэ раз выклікають у выканкам. Што ж

рабіць? Адкрывае той старшыня апошнюю каперту, а там напісаны — "РЫХТУЙ TRY KAPERTY!".

Аляксей Дзікавіцкі, Пінск

ВОДГУКІ

***

Любім мы факты за вушы прыцягваць — глядзіш, і атрымліваеца амаль бясхіная лягічна пасълядоўнасць. Вось і ў нумары "НН" за 18 сіння спн. Базылевіч разважала наконт мажлівага выключэння Бажэлкі-малодшага зь ліку студэнтаў юрфаку БДУ. Яму спарады пагражала выключэнне, але наўрад ці з мэтай "помсты ці псыхалаягічнага ціску на Бажэлку-бацьку", як мяркую спн. Базылевіч. Проста Бажэлка-малодшы меў нахабства не абараніць у час навучальнай практикі. Такіх, як ён, назыўаюць даўжэнны сыпіс, і Бажэлка сапраўды значыўся ў ліку першых. Але не таму, што бацьку з пасыль звяялі, праста прозвішча на "Б" пачынаеца. Эканат жа мае дзіўную звышку падаваць усе сыпісы ў алфавітным парадку.

Дыл прозвішча Бажэлка двух дзён у tym сыпісе не пратрымалася — закрэслілі. Відаць, схамянуўся хлапец ды вырашыў разбрасцца нарэшце з гэтай практикай. І нікак выключэнне яму ўжо ня страшнае.

Кася М., Менск

Сабор старавераў

Пры канцы 90-х Полацак стаў цэнтрам старавераў у Беларусі

Тры гады таму стараверы-паморцы пабудавалі ў старажытным горадзе вялікую каменнную царкву Святой Багародзіцы і актыўізавалі жыцьцё тутэйшай грамады. Афіцыйна гэта пльныя стараверства сёняня называліца Дрэўлеправаслаўнай Паморскай Царквой. Усяго ў Полацкім раёне вызнае старую веру блізу 300 чалавек. Даів даеся, як стараверы захаваліся ў Беларусі ў чистай якасці. Вядома, ня ўсіх старых нормаў і праўлаў яны сёняня трymаюцца, але шмат у чым такія ж зацятыя, як у часы пратапопа Аванкума, калі паміж вераю і съмерцю выбіралі съмерць. Стараверы зьяўліся на землях Вілігака Княства Літоўскага ў другой палове XVII ст. Гэта былі ўдзельцы з Памор'я і Цэнтральнай Рasei, якія ратаваліся ад перасыду царскіх карнікаў на землях талерантнай суседній дзяржавы. Усяго ў Беларусі цяпер жыве 30 грамадаў старавераў, 16 з іх — на тэрыторыі Віцебшчыны. Старшыня

Васіль Кроква

БТ вачыма беларуса

Першае, што кінулася ў вочы на "абноўленым" БТ, — пасіненне. Калі раней базавая міжпраграмная карцінка была зялёна-белая з чырвоным, дык цяпер блакітна-белая з чырвоным.

Расчараўваў "Вечаровы экспрэс". Праграма паводле задумы музіла распавядца пра шоў-бізнес ды наўні папулярнай музыцы, але выйшла не прывязаная ні да часу, ні да прасторы. І ўсё — съядома не пабеларуску. Нават цаной маразму — пад кліпамі пішць "Ricki Martin. Living la vida loca", але "Крывы. За туманом". Вось дзякую! А то б мы не зразумелі...

"Будні" зъмянілі аднаго ды-джэя на другога, а ўсё засталося па-нашайшым. Націгнуты "падзел стаўленінн" да проблем, якога часам і не здзяўляла, тупыя дыскусіі на тупыя тэмы. Адзінай перадача магла б стаць па-сапраўднаму вострай — пад 7 лістапада пра дзяржаўныя съявы — і тая... Пэнсіянэр-вэтэрн прамовіў, што съявы мусіць аядноўваць народ, а 7 лістапада якраз разъядноўвае, ды так яго словаў ѹ павісьлі ў пусточы агульнага "хай сабе будучы любыя". А ўсё ад несвабоды мысленія.

На ўрэзілі ані "Сустрочы ў Траецкім", ані "25 кадар". "Плянета

Арт" "уразіла" сваім прафанным узорынем. "Вось Вы толькі што адгіралі ў цудоўным спектаклі, а зараз ужо сядзіце тут з намі разамаўляеце — і я гэта Вам удаеца?" Куды да гэтага стандартным "творчым плянам на будучыні"! І нават готава праграма відзенца па-расейску. Здавалася б, пра культуру, для культурных людзей...

Але ёсьць на БТ і "чырвона-зялёны" праграмы. Менавіта ў гэтыя колеры перарабілі "Добрыя раницы, Беларусь!" І важната рубрыку ўвялі — зялёнаеца адна з вядучых быў ДРБ ды распавядца, што можна сёняня прачытаць у "Советскай Беларуссіі" — прычым вось гэта па-беларуску. Балюшкі глядзець на раней папулярную вядучую — у ролі палітдыктара ёй відавочна кепска, уцінула галаву ў плечы й не варушыла. А астатнія праграмы стала больш дынамічнай — але стала "Добрым утром".

У трауні, як казаў Ягор Хрусталёў у інтэрвю "Звяздзе", стаяла задача "абнавіць вішчаныне, але разам з тым не мяніць нічога радыкальнага". У лістападзе кіраўніцтва патрабавала ўжо "больш радыкальных зъмененій", але хіба што разбурылі "Советскую Беларуссію". Выхілі

Украіна

На Кучму кучма ўстае

Скандал вакол забойства ўкраінскага журналіста Гангадзэ і прэзыдэнта Кумы, які нібыта мае да гэтага дачыненіне, ставіць пад пытаныне аўтарытэт украінскага дзяржаўнасці як такої.

Раней Украіна спрэвядліва ганялася тым, што станаўленіе дзяржаўавы там адбываеца цывілізація — Кіеў яна ведаў ні путчуа, як маскоўскі 1993 г., ні рэфэрэндумаў, як беларускі, ні азіяцкіх сямейнасці, як у Ельцына ці Назарбаева. Украіна можна было стаўіць у прыклад усіх постсавецкіх краінам у стаўленіні да нацыянальных меншасціў ці свабоды прэсы, у вырашэнні палітычных канфліктў шляхам кампрамісу і галасавання — пры змене Краўчука Кучмам ці прызначыці канстытуцый. Цяпер — правал.

Нацыяналь-камуністычную намэнклатуру, што кіравала Украінай за Краўчука, у 1994 г. зъмянілі выхадцы з усходу краіны, расейскамоўныя бізнесмэны і чыноўнікі. Москва чакала паўтарэння ўва Украіне беларускага варыянту — з новай "русіфікацыяй зьверху" і збліжэннем з Расеяй на глебе супольных гаспадарчых гешэфтаў. Гэтага не адбылося. "Кроўльская" кумісцкая эліта адстала нацыянальныя інтарэсы на мешчімітні, чым "нацыяналісты-галічане".

Безаблічны Кучма, абраўшыся ў прэзыдэнты, перайшоў на украінскую мову, зъбіў сабе дзяржаўную ідэалёгію — з культам Шаўчэнкі ў смушковай шапцы, запароскіх казакоў і герояў вялікай айтынай вайны. Ён і ягонае атачэнне праглі на толькі ўмацаваныя дзяржаўавы, якою кіруюць, але і асабістых выгадаў. Назіраючы, як баліо на скарбах адстала нацыяналісты-галічане ўзходзатагавая Москва, яны хапелі також жа ўсходнія помпы. Разам з расейскім бізнесам над Днепром пранікалі каштоўнасці маладога расейскага капиталу. Зь ягонын пагардай да "народу", гонкай за звышпрыбыткамі, сымбізм дзяржапарату і бізнес-эліты і алігапалізмам у энэргетыцы.

Навучыўшыся зарабляць, бізнесмэны і дырэкторы ўайшлі ў смак. Яны падтрымлівалі Кучму. І бы Ельцын у 1996-м, Кучма ў 1999-м, имаверна, уклаў з новапаўсталымі алі-

гархамі сваю "угоду з д'яблам". Сярод гэтых алігархаваў быў ягоны зяць Пінчук, быўшы шэф прэзыдэнцкай адміністрацыі Волкаў, уладальнік кіеўскага "Дынама" Суркіс быў іншыя "сібры". Займеўшы неабмежаваныя грошы ў жабрацкай краіне, з'яўляўся начальнікі агароднінных базаў захадаў. І сталі штурмачы да Кучмы, руки якога быў ужо ўпісаны ў фінансавыя махінацыі. З удалым пераабраннем Кучмы па расейскім сцінары (хай хоць якія сабе прэзыдэнт супраць праклятага камуністычнага сцінари) яны страдалі ўсялякія тармазы. Быў арганізаваны сумнёвы рэфэрэндум аб пашырэнні прэзыдэнцкіх паднамоўстваў, нібы ліпавы аўкцыён на прыватызацыі прыбытковага гіганта нафтаперапрацоўкі.

Але расло і грамадска незадавальненіе тым, што дзеесца ў краіне. Найбліжы съмела выкryваў злоўжываныя малады Інтэрнэт-журналіст Гангадзэ, выданыя якога немагчыма было прыкryць з дапамогай падатковай інспекцыі ці не пераўгістраваць — у Інтэрнэце з'яўліся.

Але нейкія спэцслужбы — ці то расейскі, ці то нямецкі — цераз парламенцкую апазыцыю ў Кіеве прад'яўлі съвету запіс, на якім глас нібыта Кучмы ў самых брудных выразах патрабуе ад кіраўніцтва спэцслужбы пакончыць з Гангадзэ. Скандал набыў міжнародны размах. Яго падхапіла частка расейскіх і эўрапейскіх мэдіяў. І Кіеў ураз стаў нагадваць Москву, дзе на дзвіве пабачыце па тэлебачанні, як генэральны прокурор краіны наведвае прастытуутак. Адзін кампрамат пачягнуў за сабой другія, тысячи дэманстрантаў выйшлі на вуліцы Кіева, каб запатрабаваць адстайкі прэзыдэнта, парламент паставіў пытанье пра імпічмент, Кучма кінуўся да Пуціна, дзе кляўся ў вернасці Pacei і расейскай мове ды расхвали

ваў Лукашэнку і беларускую дэмакратыю.

У гэтым гармідары адзінам незапламленым выглядае прэм'ер-міністар Юшчанка, быты сябар Народнага Руху, а пасля старшыня Нацбанку і бацька ўкраінскай грыбуні. Хоць кантролюваліся алігархамі тэлеканалы ѹ газеты імкніца дыскрэдытаўца калі не яго, дык ягоны ўрад, Юшчанку ўдаеца захоўваць адносную незалежнасць з дзеянінняў і абараніць інтарэсы дзяржаўавы на вуках сфер, якія даўно падзялілі міжсобу ўкраінскія і расейскія манаполіі. Яго ў гэтым мочна падтрымлівае Захад, які ведае пра ўкраінскіх алігархаваў.

Што стрымлівае тых вараціл, якія на хочуць паўтарыць — у Інтэрнэце з'яўліся. У Юшчанкі, дарэчы, жонка — амэрыканка ўкраінскага паходжання. Украінская інтэлігенцыя суцішнаеца тым, што пры далейшым разыўці скандалу і адстайкі Кучмы ўлада ў краіне, паводле канстытуцый, мусіць перайсці да Юшчанкі.

Барыс Тумар

Уладзімер Капыль

Перадзел уласнасці

21 сінняня 8-му тэлеканалу пададамілі, што з 29 сінняня яго выключылі. А з 1 студзеня на ягоным месцы будзе выходитць... СТВ, тое самае "Сталічнае тэлебачанне", якое да гэтага сваёй праграмай наўнай "24 гадзіны" было часткай этэй "8-кі".

Нешта падобнае ўжо было, калі зачынілі "Радыё 101,2". Справа на ўніверсітэцкіх кампакт-дискавых пададатчыках, за якія нібыта "8 канал" не плаціў, а ў куды вышэйшых інтарэсах, якія ў хаджыскім лісце "8 каналу" да А.Лукашэнкі сціплі называюцца "прыватным інтарэсамі асобных людзей", якія не супадаюць з інтарэсамі дзяржаўавы, Менску і тэлегледачоў". Новы ўласнік усяго канала, ЗАТ "СТВ" яшчэ зусім нядайна было дзяржпрадпрыемствам "Менскнафім".

Адносны між СТВ і "8 каналам" быў далёка не сяброўскім, хадзіць і не выходзілі за межы дробнай грыбы. СТВ патрабавала здымыць лягятып-восемку ў часе свайго этэру, "8 канал" ставіў паўторы СТВ позна ўначы.

"8 канал" зачынілося рознымі спосабамі ўжо 4-ты ці 5-ты раз за 6 гадоў. Перадзел уласнасці вядзецаца рукамі дзяржаўавы.

Дзяніс Носаў

</div

Славамір Адамовіч

У параўнанні зь мінулым 1999-м годам, так званым годам Сатаны, альбо Зьвера, знакам якога зьяўляецца лічба 666 (перакуленая трохзначная), год 2000-ы прыйшоў адносна ціха. Праўда, сякія-такія падзеі ўсё ж адбыліся. Іх можна лічыць фізычнай зарадкай перад стартам у трэцяе тысячагодзідзе. Адзначаю наступныя здарэнні цотнага году.

Пачаў выходзіць новы часопіс "Скарбына".

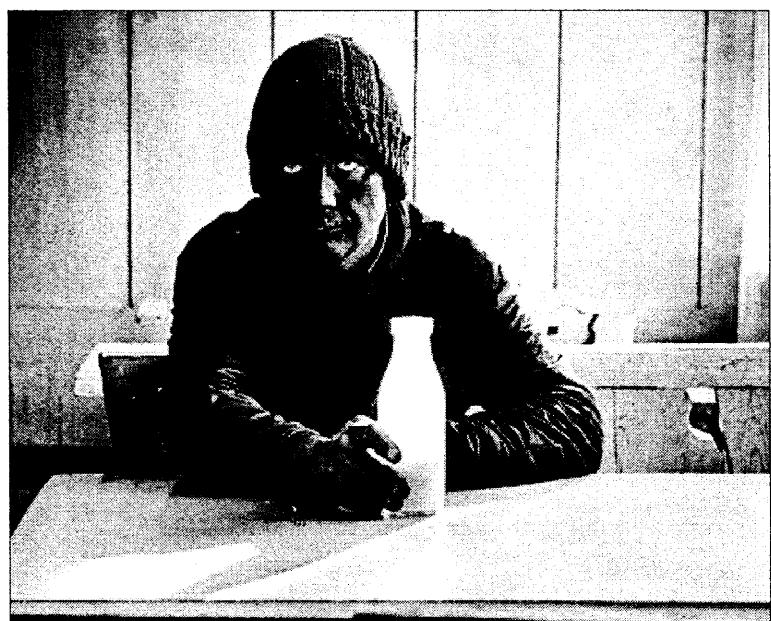
Споўнілася 100 гадоў з дня нараджэння опэрнага сыгнавака М.Забейдзі-Суміцкага і 900 гадоў Давыд-Гарадку.

Тэатар "Вольная сцэна" — палову трупы разам зь нязменным кіраўніком В.Мазынскім — выйшаў з падпрадкаўніцтва.

Год зацішша перад годам бурь

Два мерапрыемствы, якія ня сталі падзеямі і ўжо амаль забыліся — Кангрэс дэмсілаў і ўсебеларускі з'езд. Як на маё цвёрдае пераканаўніне, гэтыя сходы грамадзяннае ніяк не падпільвалі на нацыянальнае жыццё ў дзяржаватворчы пракэс. На жаль.

Вось яшчэ падзея — беларусы стварылі супертанк "2T". Гэта па-

Анатолій Каневіч

дзея нашага бюджету. Застаецца толькі наладзіць надзеі на канал збыту, знайшоўшы папярэдне на- дзеянае пакупніка.

Сумная непазыбежнасць — адышла сапраўдная актрыса Стэфанія Станюта, без пяці гадоў роўня XX ст.

Тэрор акупацыйных сіл на вуліцах Менску ў дзень 25 Сакавіка і

зьнікненне відэаапаратара Зымітра Завадзкага — чорныя меткі ў вызвольным руху.

Канец Самойлава — боская кара за слова і дзеяньні супраць усяго беларускага. Съмерці — саўседы падзея. Съмерці ворага — падзея фэстывальная. І неістотна, хто ўзмахнуў мячом помсты.

Ну, і яшчэ адно мерапрыемства,

якімі падзеямі напоўніць 2001-ы. Прынамсі, адной падзеі мы чакаем з асаблівым нецярпеньнем.

Але для таго, каб яна стала не- ўнікнёным фактам, нацыянальна- вызвольны рух павінен правесці самую шырокую мабілізацыю ўсіх неабходных для перамогі сіл і рэурсаў. І пра гэта ў нашых далейших развагах.

рыхтуюцца да друку

нартрэт

с тагодзь дзя

"Партрэт стагодзьдзя вачыма мастака". Успаміны Яўгена Ціхановіча

25 гадоў таму Мікола Ермаловіч распачаў выданье сваіх дысы- дэнцкіх "Гутарак". Разыходзіліся яны па белым сьвеце праз майстэрню Яўгена Куліка, што "На Паддашку". Пра Міколу Ермаловіча, "Гутаркі" і 1975 год з мастаком Яўгенам Куліком гутараць гісторыкі Ларыса Андросік і Алег Гардзіенка

Людка Сільнова. "Ніва, поўная каласоў". Эсэ.

Энцыклапедыя беларускае эміграцыі ў здымках Анатоля Клешчука

Чытайце ў наступным нумары "Ні".

ца? У Гора — кандыдат у віцэ-прэзыдэнты Джо Ліберман, артадаксальны хасыд у чорным капелушы, першы габрій, які рызыкнуў прэтэндуваць на ролю другой асобы ў амэрыканскай палітычнай гіерархі. Можна захапіцца незвычайнай адкрытысцю амэрыканцаў, якія за 50 гадоў прыйшли шлях ад ку-клукс-кланаўскага расізму да талерантнасці. Яскрава сведчанне эгата — і пераможны саюз Джорджа Буша-малодшага і генэрала Коліна Паўэла, прызначанага кіраваць замежнымі спраўамі. Паўёт карыстаецца надзвычайным аўтарытэтам у грамадстве. Нават дзеткі ў школах стараванія завучваюць гэтак званыя дзесяць прынцыпіаў генэрала Паўэла:

1. Ня ўсё так дрэнна, як табе здаецца. Пераначум — лепей пачуем.

2. Выйдзі з сябе, але потым вяртайся назад.

3. Не дазваляй свайму "я" настолькі атаясаміцца з твай становішчам, што калі б ты згубіў сваё становішча, ты б непазыбежна згубіў сваё "я".

4. Гэта трэба зрабіць кожна цяной!

5. Будзь асьцярожны з тым, што ты выбіраеш. Магчыма, менавіта гэта ты і атрымаеш.

6. Не дазваляй, каб нягодныя факты пералыпілі шлях годнаму ра- шэнню.

7. Ты ня можаш рабіць выбар за кагосяць іншага. Ты не павінен дазваляць, каб нехта іншы рабіў выбар за цябе.

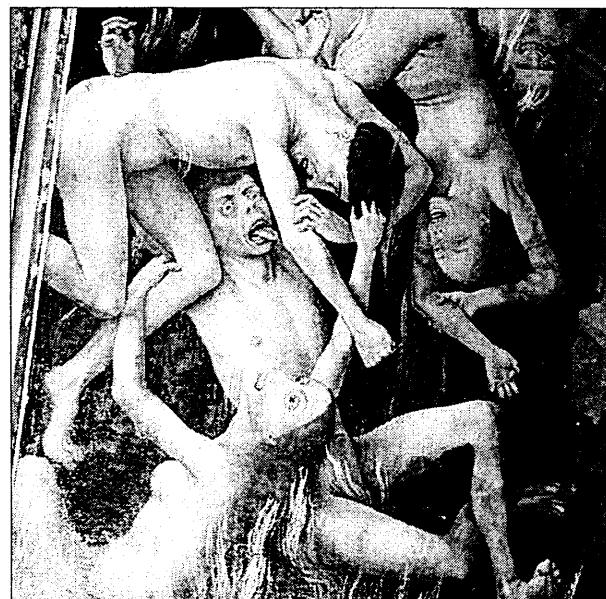
8. Клапаціцца пра дробязі.

9. Аддзячвай дабром за дабро, злом за зло.

10. Захоўрай спакой. Будзь спа- гадлів.

Свят відавочна змяняеца. Задываецца на старыя забабоны. Дас-каналіца. Расыце. Паціху змяняеца і Беларусь. І гэта бачна не толькі ў нашых размовах, на толькі ў цудоўных вулічных графіці — надпісах і наклейках, — але і ў сур'ёзных справах, якія на шмат гадоў наперад вызначаюць аблічча наше культуры. Я маю на ўзазе, перш за ўсё, пе- раклад Міцкевічавых "Дзядоў", зроблены Сержуком Мінскічам і надрукаваны ў першыя дні 2000 г. Падзея фундаментальная, бо съведчыць ня толькі пра моц і гнуткасць беларускага пісьменства, але і пра то, што мы нарэшце наўчаемся адрозніваць сваё ад чужога і шанаваць нашу сумесную з іншымі народамі спадчыну. Значыць, за мінулы год мы зрабілі скі-такі крок у кірунку Эўропы.

Не апошні год

прадказаныне брытанскіх навукоўцаў, што ў 1930 г. у Лёндане конскім гноем будзе за- валена ўсё да другога паверху. Ці малі тыя навукоўцы ў 1880 г. дамысліцца, што праз 5 гадоў Карл Бэнц распрацуе свой першы аўтамабіль?

Зрэшты, усе прынозы на 2000-га мелі ў сабе карэнную адрознісць ад любых іншых прадказаньняў. У глыбіні душы пераважная большасць людзей шчыра верыла, што 2000 г. увогуле не на- дыдзе; а калі і наядыдзе, дык напэўна будзе апошнім. Нехта чакаў на канец сьвету паводле Настрадамуса, нехта — паводле псеўдахрысціянскіх забабонаў (сапраўднае хрысціянства забараняе варажбу, тым больш — па святых кнігах). Містыкі-кампьютарнікі чакалі на "проблему-2000", якія мусілі разбурыць іхны віртуальныя сусветы, а заадно — і сусвет реальны, бо збою ў кампьютарах маглі выклікаць некантраліраваныя пускі ракетаў ў яздернім боегалоўкам. Але найбольш

веры ў канец сьвету застаўся "Закон аб грамадзянстве Расейскай Фэдэрэцыі", падпісаны Ельцыным 28 лістапада 1991 году. У артыкуле "Набыццё грамадзянства ў парадку реєстрацыі" там запісано, што расейскі пашпарт аўтаматычна атрымоўваецца "грамадзяне былога СССР, якія праражываюць на тэрыторыі СССР, якія наядыдзяць падзеі, якія наядыдзяць

у Бараўлянах, дзе эфектуноўна лечаць гэтую хваробу, стасуочы найпрагрэсіўнейшыя мэтады і найускоршнейшыя лекі. І за ўсё гэта не бярэ з хворага ні капілі. Гэты досьвед мноці дабаўляе аптымізму. Для іншых шчасліўцаў такім досьведам стала зжывальнне з Інтэрнэтам праз хатні кампьютар. Для трэціх — адкрыццё для сябе "Нашай Нівы".

На гэтым фоне грамадзіці падзеі году здаюцца мітуснай і сцільным расчараваннем. Расейскія выбары, на якіх камуніст змагаўся з падпалкоўнікам КДБ. Безупынны цырк гэтак званай "інтэрнэт". Нашыя "маршы свободы" — хвалюючыя, але малалюдныя. Рэвалюцыя ў Югаславіі — напачатку гэта вельмі натхняла, а цяпер іншы раз здаецца, што Кастантына не нашмат лепшы ад Мілана.

І на дэсэрт — прэзыдэнція выбары ў ЗША, у якіх абодва кандыдаты выглядалі як бледныя цені сваіх слаўных папярэднікаў. Хіба што іхныя яскравыя паплечнікі запоміні-

Бялград пасъля Мілошавіча

На суботніх парламэнцкіх выбараах дэмакратычна апазыцца Сэрбіі атрымала 65% галасоу праці 14% ў партыі Мілошавіча.

Леапольд Унгер

Хочаце экскурсію па Бялградзе? Калі ласка. Ёсьць некалькі варыянтаў.

Тур №1: амэрыканскі, «high-tech», трохі хаатычны, «па базовых месцыніах» падзеняня натаўскіх бомбаў. Пачаць можна ад руінаў будынку генштабу югаслаўскай арміі, тады працягнучь агляд дарогаю па ўз шкілеты былой тэлевежы да вышынай рэзыдэнцыі тады яшчэ кіраўнічай партыі і дайсці аж да рэштак былой кітайскай амбасады. Дагэтуль невядома, ці то была памылка (Вашынгтон выбачыўся і заплаціў), ці то ўдар па нейкай сэрбскай радарнай станцыі, якая знайшла там гасцінны прытулак. Мілошавіч адкрыта прызываў, што гэтыя руйнёвныя наўмысныя пакінулі ляжаць у такім стане, каб у сэрбскіх сэрцах не згасала нянявісць да Амэрыкі і Захаду ўвогуле. Бомбаў нікто ня любіць, але Мілошавіч, бадай, зрабіў тутака памылку. Зь цягам часу нянявісць, у каго яна была, усё ж паволі згасае, а застаюцца, натурадльна, фрустрацыі ды крыгуды на амэрыканцаў, але таксама ў зьдзіўленыне фантастычнай трапнасцю амэрыканскіх пілётавых дысліў амэрыканскай тэхналёгіі. Польская амбасада месцыніца наступаецца генштабу. На месцы штабу засталася вялікая чорная дзіра; у амбасадзе толькі вылецела 60 шыбабаў...

Тур №2: архітэктурна-палітычны, па сціплых уладаньнях "сім" ды яе прыяцеляў. Мілошавіч-старэйшы і ягона мадам мел ў распароджэнні колькі ад'ектаў нерухомасці, пачынаючы з агромністага палацу, які дастаўся ім пасля караля і Ціта. Сынок Марка жыв, натурадльна, асобна. У вялізной віле, збудаванай для яго на найдаражнейшай, як мне сказаць, у Бялградзе вуліцы – там, дзе купіць колькі сotak зямлі маглі даследзвіць толькі сябры кляну Мілошавічаў, што разбагацелі на вайне і кантрабандзе, ды новыя мільянеры ці мафіёзі найвышэйшага рангу (найчасцей мільянёры-мафіёзі). На дэсэрт – дамок Аркана, "героя" Вукавару і іншых падобных бойняў. Дамок цяпра стаіць пусты, гаспадар загінуў ад кулі гангстэр-канкуронта, але па ім застаўся капшмарны сон архітэктара: будынак, у якім змяшалася колькі стыляў, пад бізантыйскім купалам, адкуль бандыту было відаць блізкі футбольны стадыён. Футбол (ён купіў сабе каманду) побач з катафаньнем іншаверсаў да яго ўлюбленых гобі.

Ну і тур №3, ідеалічны, па месцыніах тусовак сэрбскай дэмакратычнай апазыцыі – ці дэмакратычнай улады?

Тутака можна завітаць, напрыклад, да Боркі Павічавіч, "grande dame" сэрбскай дэмакратыі, якая заслугоўвае Нобэля ня толькі за сваю дзеяйнасць, але за саму назуву сваёй арганізацыі. Уваходзіш праз шырокую браму, ідеш па бруку, які памітае яшчэ першую турэцкую навалу, і бачыш вялікую шыльду з назвой інстытуцыі: "Цэнтар культуры абеззаражвання". ЦПС займаецца акуратам, пра што кафка ягона называе. Абеззаражавае...

ЦПС паўстаў у 1993 г., у час росквіту дыктатуры. Дзеяйнасць на паўлегальна, пачаў з выставы "Жыць у Сараеве" (пад бомбамі), паспэў арганізацца сотні падобных акцыяў, бараніў і бароніць ("за-

Леапольд Унгер – польскі публіцыст, сталы аўтар часопіса «Kultura»

бос мафіі. Нікто яго, за выняткам канкурэнтаў па бізнесе, у Бялградзе не турбуе, хоць у яго справе можна было скласці вельмі доўгі абвінаваўчы акт.

У Гаазе суду над Мілошавічам ня будзе напэўна. Каштуніца папярэздзіў: аб экстрадыцыі ходу быцьня можа. Каштуніца наагаула уважаў, пэўна, дагэтуль – хоць ужо не падкрэслівае гэтага – уважае, што гэты суд ёсьць палітычным інструментам у руках амэрыканцаў. Ці можа адбыцца суд над Мілошавічам у Югаславії? Так, але пад умовай, якожа ўладэта Янкавіч, адна з партыйных намесніц Каштуніцы, "што знойдуцца дастатковыя доказы ягоных злачынстваў".

градзе таго пачуцця свабоды, вольнага паветра, якое выразна панавала ў сэрбскіх сэрцах не згасала нянявісць да Амэрыкі і Захаду ўвогуле. Бомбаў нікто ня любіць, але Мілошавіч, бадай, зрабіў тутака памылку. Зь цягам часу нянявісць, у каго яна была, усё ж паволі згасае, а застаюцца, натурадльна, фрустрацыі ды крыгуды на амэрыканцаў, але таксама ў зьдзіўленыне фантастычнай трапнасцю амэрыканскіх пілётавых дысліў амэрыканскай тэхналёгіі. Польская амбасада месцыніца наступаецца генштабу. На месцы штабу засталася вялікая чорная дзіра; у амбасадзе толькі вылецела 60 шыбабаў...

Па-першае, як так здарылася, што Мілошавіч аддаў пасаду прэзыдэнту без ужытку сілы, што ўсё адбылося без праліцця крыві? Ці ѹначай, аб чым гаварылі Мілошавіч і ягоны наступнік Каштуніца ў цягу іх адзінай афіцыйнай сустречы самнасам? Ці быў там якісь "deal" (так кажуць у Бялградзе), і калі так, дык які?

Адныя кажуць, што ў Мілошавіча не было выбару, бо кіраўнікі войска і паліцыі папярэдзілі, што ўсіх стравляць ня будуть. Пацверджаннем гэтай тэзы можа быць прыпушчэнне, што єўрапейскі Звяз кіраўнікі пагадненым з новай уладай, выкрэсліваючы прозвішчы самых адзінных постацяў, у тым ліку шэфа югаслаўскай бяспекі, з дагэтуль дзеяйнасці асобы "non grata" на Захадзе. Іншыя уважаюць, што Мілошавіч здаў сабе справу з таго, што гэты разам каласальнага руху моладзі, гнанай роспаччу і адсуннасцю пэрспэктыўы лепшага заўтра, ён ня здолее (у 1996 г. здолеў) спыніць.

Па-другое, што будзе з Мілошавічам, "караціці не караць ката", – і калі караць, то як? Пытаныне, магчыма, сёньня ўжо можна запытаць: "Ці магчыма, што, замік панесці пакаранье, Мілошавіч вернецца да чыннай палітыкі ў Югаславії?" Абсурд?

Чаму абсурд? Мілошавіч ужо выходзіц з вільі, дзе хаваўся разам з жонкай пад аховай паліцыі, колькі разоў зявіўся ў тэлевізіі, прамаўляў і быў абрани ў пасаду кіраўніка СПС, сваёй "сацыялістычнай" партыі. Калі ён пройдзе ў парламэнт (СПС ў сацыялістичных рэйтынгах набірае да 20%), ён будзе мець дзяяць імунітэт і тады можа і ў вусія дзім'яць. Выышла на сувежае паветра і ягона жонка Міра, постраждальца Югаславіі, і – паводле так званых "некаторых крывацій" – вярнуўся ў ўлоньне сям'і таксама і сынок Марка, малады, але перспектыўны

каляндэр

15 сіння 1575 г. на элекцыйным сойме каралём Рэчы Паспалітай абранны Сыцяпан Батура.

Іштван Баторы нарадзіўся ў 1533 г. у трансыльванскім горадзе Шомлі ў старжытным вугорскім родзе. Пасъля некалькіх гадоў вайсковай службы ў єўрапейскіх манархіяў і навучання ў Падунскім універсітэце Іштван Баторы ў 1571 г. стаў князем Трансыльваніі. Калі Генрых Валеза, кароль Рэчы Паспалітай, уцек з краіны, трансыльванскі князь стаў адным з патэнцыйных кандыдатаў на вакантны трон. Сэнат краіны абраў каралём аўстрыйца Максымільяна II, аднак гэтаму запраціўлася шляхта, якая не жадала каралянізацыі Габсбурга, і 15 сіння 1575 г. Іштван Баторы быў абранны на караля Рэчы Паспалітай. Іштван Баторы стаў Сыцяпанам Батарам. Урачыстая каранацыя адбылася ў Кракаве 1 траўня 1576 г. 29 ліпеня 1576 г. Батура адмысловай граматай пацвердзіў, што і Княства, і Польша – раўнаправаўныя часткі Рэчы Паспалітай, і абавязаўся склікаць агульныя соймы па чарзе ў ВКЛ і Польшчу. Сваі рэзыдэнцыяй новы кароль і князь зрабіў Горадню. Сыцяпан Батура перамог у Палацкай вайне. Пакняжыў ён 11 год. Заўчасна памёр 14 сіння 1586 г. у Горадні.

15 сіння 1850 г. у шляхецкай сям'і, у Магілёве, нарадзіўся Мікалай Судзілоўскі. Па сканчэнні Магілёўскай гімназіі Судзілоўскі паступіў на юрыдычны факультэт Кіеўскага ўніверсітэту, аднак, правучыўшыся некалькі месяцаў, вырашыў стаць лекарам і перарабіўся на мэдычны факультэт. У Кіеве Мікалай Судзілоўскі далучыўся да народніцкага руху і, па прыкладзе рэвалюцыянараў, зрабіў "хаджэнне ў народ", зъехаўшы рыхтаваць народныя масы да рэвалюцыі ў Херсонскую, а потым Самарскую губэрні. Калі над Судзілоўскім навісла небясьпека выкryтыцца, ён, выдаўши сябе за нямецкага каляніста, зъбег за мяжу.

На эміграцыі Судзілоўскі стаў доктарам Мікалаем Русзэлем. Судзілоўскі-Русзэль працаўваў у лякарнях Румыніі, арганізоўваў сацыял-дэмакратычныя гурткі ў Румыніі і Баўгары. У 90-я гады доктар Русзэль пераехаў на Гавайі, дзе ў 1900-1902 гг. быў Прэзыдэнтам мясцовага Сэнату. Далей Японія, Кітай, зноў Гавайі і Японія. У 1912 г. Мікалай Судзілоўскі купіў невялікі надзел зямлі на высьпе Мінданао, што на Філіпінах. Ад 1921 г. і да смерці ў 1930 г. ён працаўваў

19 сіння 1900 г. на пасяджэнні Бэрлінскага фізычнага таварыства Макс Плянк прадставіў свою формулу для размеркавання Энергіі ў спектры электрамагнітнага выпарменьвання аблісціна чорнага цела. Гэты дзень і ёсьць днём нараджэння квантавай фізікі. Макс Плянк у юнацтве і не звіраўся старавіцца фізыкам. Яго вабіла клясычная філіялія і музыка. Ён выдаў на граў на фартэпіяна і органе. Усё жыццё Макс Плянк чаргаваў даследаваннямі на музычныя тэмы.

24 сіння 1825 г. на элекцыйном сінегі здружэніі Сыднэй Райлі (Рэзэнблум), кароль шпіёна і супрацоўнік брытанскай выведкі. Сыднэй Райлі нарадзіўся ў 1874 г. у Адэсе і некаторы час працягнуў у Рәсей. На ягоных раҳунку арганізацыя замахаў на Ў.Леніна, Л.Троцкага, Ф.Дзяржынскага. У лістападзе-сінегі 1920 г. Сыднэй Райлі быў выпраўлены афіцыйным Лёнданам у якасці міжнароднага наіральника пры штабе С.Булак-Балаховіча падчас ягона-га славутага палескага паходу.

У 525 г. рымскі манах Дыянісі Малы прapanаваў лічыць годам нараджэння Ісуса Хрыста 753 г. ад заснавання Рыму і адпаведна весьці летазылічэнне ад нараджэння Хрыстовага. Да Дыянісія карысталіся эрай Дыялектыяна – ад 284 году, калі ён стаў імпэраторам.

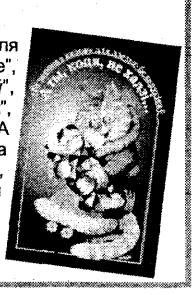
У 1425 г. паміре маскоўскі князь Васіль I Дзымітрыевіч. Ягона жонка Соф'я (дачка вялікага князя Вітаўта) стала рэгенткай пры дзесяцігадовым сыну Васілю Цёмным, а Вітаўт мусіў стаць апекуном малалетняга князя. Гэта быў шанец падпрадкаў Маскоўскага княства, аднак Вітаўт Кейстутавіч не скарыстаў гэтага шанцу.

Алег Гардзіенка

"Прыгажуні ў соннім лесе", "Аліса ў краіне чудаў", "Меч у камені", "Болта", "Прыгоды Він-Пуха", "Маленкі Сыцоарт", "Тарзан", "Гісторыя цацак", "Жыцьцё жукоў" – мультылікайцінскія фільмы, дубляваныя па-беларуску акторамі менскіх тэатраў.

"Ехай казачнік Бай", "Азбука для маленых", "Какі з тэлефоне", "Неразумнае лісіні", "Дзед і жора", "Чапля і журавель", "Церам-церамок", "Люпі, люпі спасі", "Каляднае быль", "Аты, коця, не хадзі", "На коціка вуркота, на дзіцяцік дроты", "Баю-бай, дачушка, баю-бай, сынок" – аўдыёкасэты для дзетак з записімі казак, калыханак, песнін.

Па даведкі звязватаца праз тэл. у Менску: (017) 228-45-88.

**Перарэгістрацыя
прадпрыемствау
і фірмаў цягнеца
у Беларусі гадамі.
Ніхто ўжо не
зьдзіўляеца
гэтай завядзёны
Лукашэнкавай
улады**

Прычым, як вядома, ужываць прыстаску "пера" забаронена — загадана гаварыць і пісаць, што ў краіне адбываецца ўсяго толькі "рэгістрацыя". А тых, хто даўно зарэгістраваны і працуе, такім чынам, быццам будзе ніхто не чапае. Гэта няпраўда, і ўсе пра гэта ведаюць, аднак мусіць гуляць у "голага каралі".

У Горадні зьбіраліся разам журналисты, прадпрымальнікі і чыноўнікі, якія мучаюцца са славутай "рэгістрацыяй". Больш за год мінула, а здолелі пераформіць свае дакументы толькі пад траціну ад усіх "суб'ектаў гаспадарання". Працэдуру ўлады мусілі працягнуць ажно да паловы наступнага году! Выйчайдзе, але міжвалі ўзгадваеца прыказка пра кепскага танцора... Хаця тут парушаецца лад іншай вядомай прыказкі — наокон таго, хто замаўляе музыку. Гроши ёсць спаганяючыя за перарэгістрацыю з адных, а музыку замаўляюць другія — самі спаганяльшыкі. Ды гэтакую, што танцышы пад яе анікай магчымасці няма. Як

15 ВАРВІЯНТАУ аднаго дэкрэту

напісаў калісьці ў партыйнай пастанове таварыш Жданаў: замест музыкі — сумбур. Падвойны прыгнёт атрымліваецца: зь цябе вышыгаюць гроши, а потым прымушаюць скакаць пад дылетанцкі аркестар.

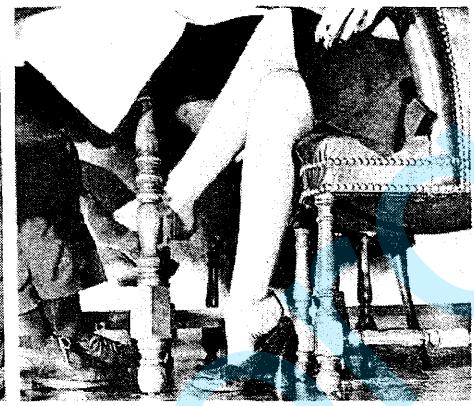
Але вернемся да канкрэтнікі. Асабліва цікавымі былі прызнаныні сп. В. Сечкі з Саўміну, які займаеца падрыхтоўкай дэкрэту, паводле якіх усіх прадпрымальнікаў якраз і працякаюць праз агонь, ваду і медныя трубы. Аказваеца, працэдура была распачата ўжэ ў 96-м годзе — з мятаю зылківідаваць фірмы-аднадзёнкі. Яны, маўляючы, хуценька нарабяць гроши — за тыдзень-два — і адразу згортваюцца. Але за некалькі гадоў было выкрыта ўсяго 36 фіктыўных фірмаў. А непатрэбныя пакуты, перацюкі створаны для дзясяткі ў тысячі аўтакаў гаспадарання, для мільёнаў людзей. Брава! Эфект праста ўражавае! Гэта ўсё адно, як з прыгнётым існавання, напрыклад, кішэнных злодзеяў пастаўніц тэарызаваць усіх пешаходаў, усіх гараджанаў, якія знаходзяцца на вуліцы.

Ува ўсей гэтай дэкрэтнай нумарациі нязадзяка заблытатца. Летасць наші адзіны аўтар дэкрэту падпісаў, здаецца, 11-ты. Але ён аказаўся непрыдатны. Па-першае, занадта вялікія памеры статутных фондаў адзінак, каб пераэгістравацца. Аднак людзі наши аказаліся значна бяднейшымі, чым уяўлялася галаве. І працэс не пайшоў. Па-другое, у дэкрэце ёсць неканкрэтныя месцы, і кожнаму чыноўніку давялося самому

му на свой страх тлумачыць іх. І ўрэшце — перарэгістрацыя адбываецца "вяляцичка" — са словаў чыноўніка, бо дагэтуль на створаны адзіны орган, які павінен ўсёй гэтай катаставіць заміцацца.

З органам увогуле цырку на дроце адбываецца. Шчыра не жадаючы павялічваць колькасць чынавенства, Аляксандар Рыгоравіч загадаў стварыць новую структуру — з "унутраных рэзэрваў". А на прадэдадні "рэзэрвы стаўкі" ўжо былі выкарыстаны на двух іншых фронтах — антыалькагольным і навукова-тэхнічным, дзеялі чаго былі створаны адпаведныя камітэты. Падрыхтоўшчыкі прапанавалі Аляксандру Рыгоравічу ажно трох варыянтаў новага дэкрэту "аб адзіным рэгістрацыйным органе"! І ўсё трои змагар з павелічэннем бюрекратычнага апарату адхіліў. Першым разам сказаў, што зашмат паўнамоцтваў запрасілі. Другім, што назва занадта добрая, незразумелая, на стаў нават зъвесту чытаць. Трэці варыяント таксама не прайшоў. Яны запрасілі для "органу" 35 штатных адзінак, а ён сказаў — як адрезаў: анівонднага!

Вось у Радзе ёсць "Рэгістрацыйная палата" з трохсот чалавек на ўсю "неабдымную" краіну. Але яна толькі рэгіструе новыя фірмы. Перарэгістрацыі ў Радзе не было ані разу. "Але

ж мы ня хочам у добрым вучыща ў "старэйшага брата", — лятуценна зазначыў адзін з прысутных прадырмальнікі. "Мы стварылі проблему і герайчна яе пераадольяем", — на стаў яму пярэчыць чыноўнік.

Карацей, дзякуючы адзінаццатому дэкрэту Беларусь, паводле згоднага прызнаныні чыноўніку, ператварылася ў краіну "чайнаўкоў і лавачнікаў". А капіталы начали ѹшчаць больш інтенсывна пераплываць у Радзе. Адразу пасля прыняцця гэтага пачалі рыхтаваць новы — такі ж самы, але "лепшы" — 22-гі дэкрэт. На яго падрыхтоўку спатрэбіўся больш за год. А ўсё вэты час пакутавалі прадпрымальнікі, і чыноўнікі, усе па-рознаму, канечне. Але і новы дэкрэт не развязаў проблемы. Са словаў В. Сечкі, у ім (падпісаны ён 16 лістапада. — С. А.) адразу ўбачылі ішыя недахопы. Я бачыл, бюрекратычная машына ператварылася ў левіяфана, мастадонта ці брантазаўра, які гіне пад уласнымі цяжарамі. Гэта своеасаблівы рэкорд, найвышэйшая ступень развязыцца бюрекратыі, калі дзяржаўная машына пачынае сама сабе падсыпачаць писок у бускы, як калісці герой-заслонаўцы шкодзілі немідам на чыгуцні.

Вялікай "дэкрэтнай" проблемай было вызначэнне статутных фондаў у мінімальных заробках. Трэба за аснову ўзяць его, вырашылі саўмінаўскія спэцялясты, аднак Рада біскупікі загадала вярнуцца да мінімалак. Значыцца, нейкую крамолу ўбачыў, нейкія падкопы пад дзяржаўную падмуркі. Працаўнікі "дэкрэтнага фронту", аднак, працягвалі доўга змаганьне і — дэйва! — его перамог! 15 варыянтаў дэкрэту спатрэблілася стварыць! Проста цуды, рэкорды паператворчысці ставіцца ў прызыдэнцкай Беларусі.

Як вядома, для галоўнага беларуса сувятая справа — вытворчысць "дзіячага харчавання і жаночых калготак". У першым дэкрэце давалі льготы тым фірмам, якія займаюцца "праважна вытворчай

3 Радзе пра Радзе

Вызвольная барацьба супраць чынавенства

У Маскве адбылася прэзентацыя кнігі Аляксандра Якаўлева "Меткі памяці. Маё ХХ стагодзьдзе", рэфарматара савецкай кампартыі, за часу Гарбачова сакратара ЦК КПСС. Прапануем вашай увaze колькі ўрыйкаў з яе.

На маю думку, без рашучай дэльтавізацыі жыцця ў Радзе дайшыя дэмакратычныя реформы немагчымыя, а фармаваныя грамадзянскае супольнасці асуджана на вечныя цяжкісці.

Шмат хто з палітыкай у сяняшнім Радзе спэкулюе на канцепцыі дзяржаўнасці. Яе ўласабельнінем быў карабельскі яблык, які трымалі падчас каранацыі бізантыйскіх імперацтараў, пасля цары Бальшавікі замілі яго на партрэты, бисты ў статуі Леніна, чалавека, які, зрештага, зыншчыў сутнасць дзяржавы — імперыю. Пасля Сталін, не зъмянічыў ленінскае сутнасць дзяржавы, пачаў вастрыць ейных імперацкіх іклы, адрадзіў дзяржаўнасць, хаця й перакручанаю. Бюсты Леніна — сымбал савецкага дзяржаўнасці — выраблялі на канвэерах. Цяпер ягоныя помнікі — на скрыжаваннях усіх дарог Радзе.

Барыс Ельцын не ўсведамляў, што талераваныя бальшавіцкай сымболікі — небяспечная реч, якая ніяк не зъмянічыцца ў межах здравога глазу. Но толькі ў Радзе над галавамі некаторых асобаў вісіц партрэты Леніна альбо Дзяржынскага. Зъянрніце ўвагу, партрэты менавіта толькі гэтых двух — ачольніка партыі і ачольніка палітычнай паліціі. У съядомасці ўсё яшчэ жыве дзеяўладальнік.

Барыс Ельцын не ўсведамляў, што талераваныя бальшавіцкай сымболікі — небяспечная реч, якая ніяк не зъмянічыцца ў межах здравога глазу. Но толькі ў Радзе над галавамі некаторых асобаў вісіц партрэты Леніна альбо Дзяржынскага. Зъянрніце ўвагу, партрэты менавіта толькі гэтых двух — ачольніка партыі і ачольніка палітычнай паліціі. У съядомасці ўсё яшчэ

А. Якаўлеў (зьлева)

Радзе — край, у якім дасяняння пануе фэудальнае мысленіне, фэудальныя паводзіны, фэудальныя звычкі, у якім пастаянна шукаюць чагося, чаго няма, але што, нягледзячы на то, заўсёды атрымліваецца знаісці. Ці могуць нармальныя людзі пляц разоў зъмяніць назну свае дзяржавы? Шэсць разоў зъмяніўся гімн — "Боже, царя храни", "Марсельеза", "Інтэрнацыянал", "Союз нерушымых республик свободных", мэлёдый Глінкі... Цягам 100 год Радзе дзесяць разоў памяняла свае гроши — золата, съмецьце — керанкі, прах — ленінскі, нэпаўскія чырвоныцы, дзве сталінскія рэформы, адна Хрушчова, дзве Ельцына.

Усе тыя няшчасці прынеслы ў Радзе бальшавікі, пайсталі самазваная манархія, што вяявалі з уласным народам. Ідзе грамадзянская вайна, хаця пад канец ХХ ст. яна прыняла іншыя формы — гэта блю

рекратычнае бяспраёве, пашырэнне даносаў, рабаванье народу. Прычым тая бюрекратыя ненастыгная.

У Радзе, як вядома, ніколі не было нармальнай прыватнай уласнасці ў заходнім разуменні таго слова. І тому наша краіна — і гаспадарчыца, і сацыяльна — пастаянна стаяла на галаве. Цяпер гэта нібыта скончылася. Ва ўсялякім разе, візуальна. Але выпратоўка Радзе ўсё яшчэ ня можа.

Чаму? А таму, што таталітарная намэнклатура аказалася гэтай цяпкай, што дасяняння нявечыць усе дэмакратычныя ініцыятывы ў эканамічнай сферы I ў мінуўшчыне, і цяпер палітычная барацьба ідзе пакуль наука на галаве. Цяпер гэта скончылася. Ва ўсялякім разе, візуальна. Але выпратоўка Радзе ўсё яшчэ ня можа.

— гэта сэнс жыцця. Чыноўнік, пагарджаючы правам, узяўшы ў свае руки пэўную ўладу, біздарна кіруе, не зважаючы на права, не без намеру падгрызаючы карэнныя слабенькага яшчэ дрэва з называючым. Чыноўніку патрабна зусім іншая свобода — свобода красы, свобода прынікаць людзей, свобода ад усялякай адказнасці.

Ніколі яшчэ расейскім чыноўнікам не жылося так добра, як цяпер. Яны шматкроць багацейшыя за ўсё яшчэ няягэльгы стан прадпрымальнікаў. Хабар стаў, як поцік рукі пры спатканыні. Безъ яго нікуды. Любы бізнес можна пачаць толькі ў суполцы з чыноўнікам. Дарога да заможнасці ў Радзе заўжды ішла праз карупцыю. Але сяняння аб'ем гэтае зъявы набыў нечуваныя памеры. Чыноўнік вырашае ўсё, не няячуны ні за што адказнасці. Ні перед Богам, ні перед судом.

У Радзе ідзе фарсаваная бюрекратызацыя дэмакратыі, што можа прывесці да яе падзення без анікіх бунтаў і паўстанняў. А вырашальную ролю адыграе тут чыноўніцкая намэнклатура.

Інакш кажучы, чыноўнік прыватызаў дзяржаву, і гэта ён — крыніца магутнай сілы бальшавізму. Партыя Швондэраў, Шарыкавых з "Сабачага сэрца" Міхала Булгакава, Шандыбіных, Харытонавых з нашай сёньняшнімі Думамі, так жа як і сама камуністычнае ўтопія, выразна слабне, але зато бальшавіцкая намэнклатура ўзмініла ажыццяўляючыя пляны наступу на свободу. Хаця цалкам задушыць дэмакратыю яна ўжо ня мае сілы, але выкарыстаць яе ў мэтах свайго рэваншу — цалкам здольная.

Калі народы Радзе хочуць быць вольнымі, хочуць быць гаспадарамі на сваёй зямлі — а яны несумненна таго прагнуть — яны павінны пачаць сапраўдную вызвольную барацьбу супраць дыктатуры чыноўнікам. Для якога ўлада

Пераклаў Язапат Змысла

Недасьпелая палітыка

Працяг са старонкі 3.

Падчас першай сусветнай вайны немцы пасібравалі з украінцамі, украінскі ўрад меў падтрымку з боку немцаў, і ўрэшце гэта прывяло да таго, што краіны Антанты не прызналі Украіну. Гэтак было б і з Беларусі.

У 1920 г. другі раз абыясьцілі БССР, якая паводле свайго фармальнага статусу была незалежнай дзяржавай. Паміж Менскам і Берлінам быў ўсталяваны дыпліматычны зносіні, але ў савецкай Беларусі не было дыпліматычных кадраў. Паўнамоцным прадстаўніком БССР у Берліне стаў па сумышчальніцтве прадстаўнік Рәсей Мікалай Красынскі.

А потым абыяльчыцца СССР, усялякі дыпліматычныя адносіны касуяцца, і па сутнасці з таго часу ў нас не было сталых адносінай ні паміж нашай эміграцыяй і нямецкім урадам, ні паміж беларускім і нямецкім савецкамі дэмакратамі, хоць Антон Луцкевіч і быў асаістата знаёмы з Карлам Каўцікам. Ніякіх систэматычных беларускіх студыяў у міжваенны час у Нямеччыне незадаважана.

Ажыўленыне беларускай дзеянісці ў Нямеччыне звязана з стварэннем беларускіх нацыянал-сацыялістычных партый пасля прыходу Гітлера да ўлады. У яе ўвайшлі Фабіян Акінчыц, Уладзілаў Казлоўшчык ды іншыя. З часам у Берліне складаеца асяродак беларускіх фашыстаў — давайце гэта шчыранка скажам, што сядро беларусаў быў нацысты і што барадца паміж беларускім нацыяналістамі і нацыстамі нават доктарам Турункам не дасьледаваная ў яго грунтоўной працы "Беларусь пад нямецкай акупаций".

Нямецкая палітыка на ўсходзе, пра гата і доктар Турункі піша, не была асысанаванай і пасълядоўнай. Паказальны той факт, што славуты плян "Ост" так і быў зацверджаны. Розныя ведамствы не маглі выпрацаваць нейкай канцепцыі ў адносінах да Беларусі, бо ў Нямеччыне не было глыбокіх беларусаведчых досьледаў. Ну чаго вартая хада б цытата з гэтага пляну "Ост", маўляў "беларусы — самы рахманы народ". Немцы пасляя на сваёй скуре адчуле, што такое партызанка чырвоная ды не чырвона.

Немцаў часам сустракалі з партрэтамі Гітлера, з кветкамі, як вызвольнікі ад калгаснага прыгону, але з-за непрадуманасці нямецкай палітыкі вельмі хутка стаўленыне рэзка памянялася — ужо да лета 1942-га. З-за рабункаў, расстрэлаў, незразумелых беларусам масавых забойстваў жыдоў — многае на ўкладвалася ў разуменые беларусаў.

Калі падсумаваць: найбольшая актыўнасць нямецкай палітыкі на беларускім напрамку назіралася

на падтрымкі і падчас першай сусветнай вайны, але яна не была прадуманаю, бо добрых беларусаведаў сядро немцаў не было. Немагчыма было выпрацаваць нейкую канцепцыю, дакладны курс нямецкай палітыкі ў Беларусі. Гэтая палітыка быў занадта супяречлівая, і таму нават беларускі дзеячы нямецкага паходжання не выяўлялі сымпатыяў да немцаў.

Па другой сусветнай вайне пэўныя досьледы ажыццяўляліся толькі ў Енскім універсітэце і ва Ўніверсітэце імя Гумбалтта ў Берліне. Але зноў жа — не было глыбокіх дасьледаванняў, таго ж Валія Быкова перакладалі з расейскай, і не яго аднаго. Некалі Енскі ўніверсітэт імя Шылера выпусліў адзін зборнік на тэму беларускіх нямецкіх стасункаў. Больш ніякіх публікацыяў на гэту тэму мне не траплялася.

Нямецкая ўсходняя палітыка апошня 30 гадоў трывала на систэме дамоваў і імкненій разъвіваць адносіны з краінамі, што на ўсходзе. Калі б не было нямецкіх "усходніх дамоваў" — ФРГ з Польшчай, ФРГ з Чэхаславаччынай, ФРГ з Москвой, калі б не быў ўрэгульаваны нямецка-нямецкі адносіны, не было бы Нарады ў справе ёўрапейскай бяспекі і супрацоўніцтва ў Гельсінкі ў 1975 г., а гэтая Нарада якраз і прывяла да паскоранага становлення новай Эўропы.

Распад Савецкага Саюзу быў для многіх неспадзянкаю, многія заходнія палітолягі не маглі прадбачыць таго, што гэта хуткага распаду, ін бачылі, што гэта калёс на гліняных нагах, — тое, што для нас было бачным і зразумельным тут. Нават больш — большая частка заходніх палітычных эліт не жадалі гэтага распаду, бо іх вельмі трывожыла систэма кантролю над яздзернымі ўзбраеннямі. Яны спадзяваліся на пэўную дэмакратызацыю Савецкага Саюзу, лібералізацыю эканомікі, паступовую пабудову адкрытага грамадзтва і ператварэнне СССР у

фэдэрацию. Але гэтага не адбылося.

Бы ў Рәсей выявілася моцная нацыяналістичная пльнь на чале з Барысам Ельцыным, што вылучылася з камуністычнай партыі, артадоксыякі якой ў жніўні 1991 г. прысьпешылі распад СССР.

На момант распаду Саюзу на заходзе, а тым больш у Нямеччыне не было ярка абырсаванай канцепцыі ўсходнёўрапейскай палітыкі як у правых, так і ў левых. Першыя прости чакалі лібералізаты, мультыпартыйнасці і маргіналізацыі камуністу, а сацыял-дэмакраты на мелі гэтай канцепцыі з-за таго, што ў СССР, за выняткам краінаў Балтыйскіх, была пад корань вынішчаная сацыял-дэмакратычнай традыцыяй.

Немцы заўсёды глядзелі на Беларусь праз маскоўскую прызму. Яны не зусім зразумелі, што адбылося ў 1994 г., яны нават не зразумелі, што адбылося ў красавіку 1995-га — галадоўка і зыбіццё дэпутатаў. Іхнае неразуменне я вывеў з асабістых контактаў з нямецкімі таварышамі. Дэпутат Бундэстага Герт Вайскірхен, выступаючы на пачатку 1994 г. у Менску на адной канферэнцыі, вельмі засыцерагаў нас ад паўтору югаслаўскага варыянту. Ён баўся, што тут разгарыцца нейкай вайна на этнічным грунце, зыходзячы з таго... што тут людзі размаўляюць на дзільных мовах!

Адно ад лістапада 1996 г., ад сумна памятнага рафэрэндуму нумар два немцы пачалі глядзець на Беларусь не толькі праз прызму Москвы. З задавальненнем магу сказаць, што першым земцаў глыбокі аналіз таго, што адбываецца ў Беларусі, зрабіў сацыял-дэмакрат — вядомы нямецкі палітоляг з Інстытуту ўсходніх і міжнародных дасьледаванняў у Кельне, доктар Гайнц Тымэрман. Аднак немцы не пазбыліся маскоўской прызму да канца, як выпрацавалі інструментару для аналізу беларускіх проблем у цэнтральнай ўсходнёўрапейскім кантэксьце, зноў жа, па-перше, з-за таго, што ў іх не наладжаны систэматыч-

ныя беларускія студыі. Па-другое, не сакрэт, што з 1761 г. немцы кіравалі Расеяй, пачынаючы ад Пётра Шлезвіг-Гальштайнскага, ён жа Пётар III, і ягоны жонкі Соф'і Фрэдэрыкі Аўгусты, яна ж Кацірына II. Дарэвічы, менавіта пры Соф'і Аўгустыце Рәсей паўсюдна ў Эўропе пачалі называць менавіта Расеяй, і венскі цэсар признаў тытул расейскага цэсара. У немцаў, пэўна, ёсьць сантывімент да таго Рәсей, дзе немцы адгрывалі не апошнюю ролю ў кіраванні дзяржавай. І гэты сантывімент перашкаджае немцам зірнцу на землі, што знаходзяцца паміж Бугам, Нарвай, Днепром і Заходнім Дзвініем, не пра маскоўскую прызму.

Нямецкая палітыка на ўсходзе, у адрозненіе, скажам, ад амэрыканскай палітыкі знаходзіцца ў ёмбрыянальнай стаНЕ, яна інтэлектуальна недакспелая, і таму тоўч у сабе небяспеку для Беларусі. Гэта я кажу шчыра, нягледзячы на тое, што я ў пэўным сэнсе германафіл. Але сяброўства, як казаў Вілі Брант, яна ёсьць падтакаваннем сябру.

Я не выключаю, што доктар Віктор дапусціц пэўныя выказанні адносна беларускай-расейскай збліжэння. Аб'яднана моцная Нямеччына, якую ў Эўропе ўжо называюць Чацвертым Райхам, патрабуе рынкаў збыту, кропіцаў сырэвіны, і таму немцы зацікаўлены ў тым, каб

спрасыць свой шлях на ўсход. На воншта немцам яшчэ адна мытня, калі тавар танкей будзе правозіць праз меншую колькасць межаў?

Што нямецкі капітал губляе ў выпадку, калі Беларусь будзе далачаная да Рәсей? Нічога! Такі чыста абывальскі, дзелавы і капіталістычны погляд на праблему. Варта ўспомніць і зыгзагі нямецкай палітыкі ў дачыненіі да лукашэнкаўскай Беларусі.

Я вам, мусіць, не адкрыю сакрэту, што немцы былі зацікаўлены ў праўданіні выбараў у «палатку». Гэта можна было прачытаць у пэўным дакументе Бундэстагу. Зразумела, немцы не моглі пайсці на прызнанне гэтых выбараў, бо Лукашэнка ўжо надта тапорна дзеінічаў. Але цяпер у берлінскіх кабінатах прадумваецца магчымасць пачынання контактаў са спі Навасядам, Марозавым і Абрамавым як магутнымі дэмакратамі ў складзе гэтай «палаткі». Паколькі няма іншых, дык і гэта дэмакраты.

Не сакрэт і тое, што ў берлінскіх кабінатах гавораць аб праблеме разрадкі напружанасці ў дачыненіях паміж Нямеччынай і Беларусі, а дакладней, паміж Нямеччынай і Лукашэнкам. Магчыма, немцы ў інтарэсах свайго капіталу нават пойдуть на нейкія дамовы з Лукашэнкам.

Гэтая інфармацыя ідзе з берлінскіх кабінатаў...

Запісаў Андрэй Белавокі

Новы праект беларускай службы радыё «свабода» ВЕРШ НА СВАБОДУ

На пачатку стагодзьдзя першая беларуская паэта пісала "Хрэст на свабоду"; у сярэдзіне стагодзьдзя пазыўная беларускай службы радыё "Вызваленьне" адкрываліся радкамі першага паэта нацыі "Свабоднае слова ты, роднае слова!"

На пачатку новага стагодзьдзя мы звязраемся да нашых слухачоў — усіх, хто даражыць свабодай, любіць вольнае слова: стварыць новую анталёгію вершаў пра свабоду, за якую беларусы змагаліся ў мінулыя вякі, без якой немагчыма годна ўвайсьці ў ХХІ стагодзьдзе.

У этэры будуць гучыць толькі новыя творы, напісаныя спэцыяльна для гэтай перадачы. Шліце вашыя вершы на адрас Менск-5 паштовая скрынка 111, а таксама ў рэдакцыю "Нашай Нівы", пазначайце зваротны адрас і тэлефон.

Новыя вершы волі — год 2001-шы, штодня, хвалі "Свабоды".

Беларускія паэты — пра свабоду — на "Свабодзе" — дзеля свабоды.

Замовіць новыя альбомы — "Ліцьвіноў" "Ой у лузе, лузе...", "NRM" "Тры чарапахі",

Міхася Забэйды-Суміцкага "Ластаўкі ў стрэсе", а таксама шмат чаго іншага з беларускай музыке

можна, звязрнуўшыся на адрас:

220085, Менск, а/с 5. Т.: 249-08-88.

E-mail: supranovich@dyaryush.org.by,

<http://BMA.home.by>.

Шукаем распаўсюднікаў і гуртовых пакупнікоў.

Беларускі гуманітарны ліцэй адзначае сваю дзясятую ГАДАДАВІНУ!

Дзень адчыненых дзяяврэй і прэсавая канферэнцыя праводзіцца 15 студзеня 2001 году. Навукова-практычныя канферэнцыі выкладчыкаў і навучэнцаў маюць адбыцца 16—17 студзеня.

"Народны альбом" у пастаноўцы ліцэйсту ў тэатральнай залі — 18 студзеня. Урачыстая імпрэза ў палацы культуры — 19 студзеня а 18-й гадзіні (уваход паводле запрашальных білетаў, заяўкі на якія прымаюцца ў ліцэі, у пакоі сакратара — тэл. 227-32-77). Ліцэй зацікаўлены ў фундатарскай падтрымцы святочнае праграмы (тэлефон для прапанаваў — 222-31-06). Чакаем усіх; хто спрычыніўся да станаўлення й выжывання ліцэю!

Аргкамітэт

Прэмія палянафобам і русофілам

Працяг са старонкі 1.

Дапаможнік Новіка й Марцулі атрымаўся на рэдкасць палянафобскім і антызаходніцкім. З разьдзелу ў разьдзел аўтары таўкуць: ёсць, што ішло з Захаду, — варожае, а што з Масквы ці Пецярбургу — станоўчы. Праз старонку ганіцаў каталіцтва і юніцтва як варожы і непрымалы для беларусаў рэлігіі і ўсхватыліца.

Ды гісторыкаў найбольш абурыла на гэта. Дапаможнікі стракаціць памылкамі, недакладнасцямі, не-крытычнымі стаўленінем да кропіцаў і съядомымі перакручваннем

гісторыі, а мова... Пра мову лепш увогуле не гаварыць. У некаторых выпадках даходзіцца да абсурду: Грунвальдзкай бітве ў тоўстай таўмені аднялі толькі 6 радкоў тэксту, а Адам Кіркор абв

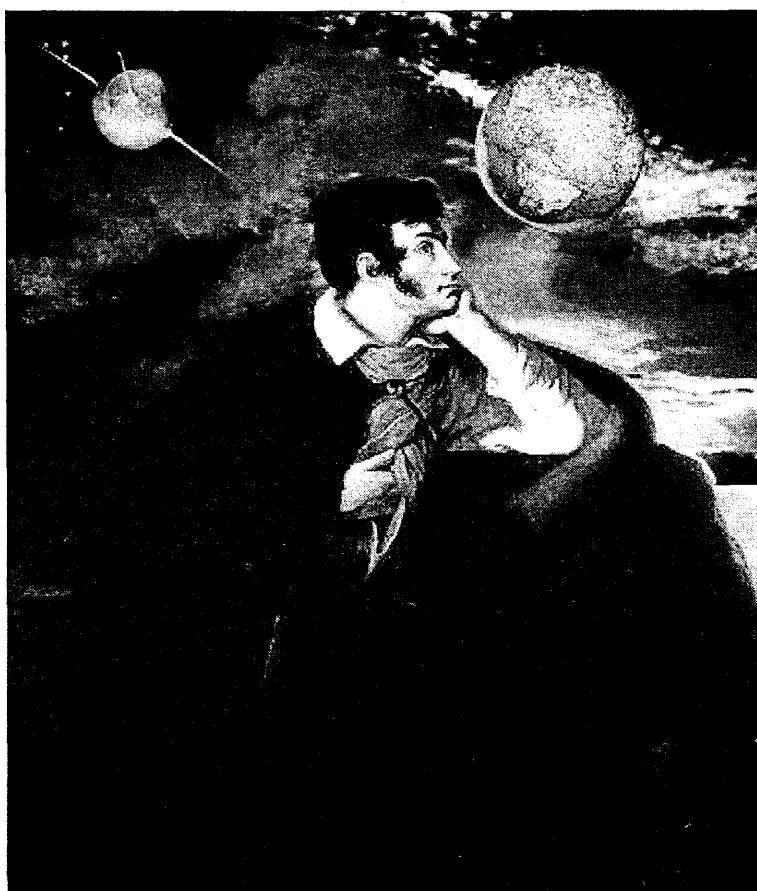
Рэха “Крымскіх санэтаў”

Юрась Барысевіч

Доля клясыка незайдросная: іх ня любяць дзеци. Школьнікі мусяць вучыць клясычныя творы на памяць, пісаць паводле тых твораў дыктоўкі і шпаргалкі перад іспытамі. Клясыкаў любяць настайнікі, чыноўнікі і наагул усе, хто мае якую-кољвек уладу.

Да Міцкевіча ў Польшчы ставяцца гэтаксама, як у нас — да Купалы, а ў Нямеччыне — да Гётэ. Яны настолькі ўйшлі ў канон нацыянальнае культуры, што пры ўсім жаданні ўжо не дадуць рады зь яго выйсыці. Бадай, адзіна надзея для клясыкаў узгадаць маладосьць і смак жывой творчасці — іхныя прыхільнікі ў замежжы. Адсюль мы можам вычытаць у творах Гётэ ці Міцкевіча шмат такога, чаго не зауважаюць там, дзе іх ведае кожны школьнік.

Не могу гарантаваць, што Сёмухаў пераклад “Фаўста” ў беларускую мову глыбейшы за той твор, які напісаў сам Гётэ, але, да прыкладу, другая частка “Дзядоў” па-беларуску гучыць больш арганічна, чым на мове арыгіналу, бо ў значнай ступені складаецца з народных замоваў і вершаў, якія Міцкевіч пераклаў з беларускай у польскую. Палякі, асабліва дзеци, добра ведаюць пазму, але не заўсёды разумеюць яе: у Польшчы абраду выклікання продкаў німа. Ня дзіва, што перакладчыка “Дзядоў” Сержку Мінскевіча нядаўна запрасілі зь лекцыяй у адзін з варшаўскіх ліцэяў, каб наувучэнцы зірнулі на пазму вачыма іншаземца і пераканаліся, што ў ёй яшчэ ёсьць штосьці цікавае для сучаснага чалавека. (Каб дагадзіць беларускаму госьцю, ліцэісты пераабсталі аўдіто-рию, дзе мела адбыцца лекцыя, у турэмную камэрку і зъмісціла за краты партрэт Лукашонкі.) Даречы, Сяржук цяпер працуе над лібрэта рок-опэры паводле “Дзядоў” (му-

зыку піша аранжавальник рок-гурту “Жах” Валянцін Саўранчук).

Рэанімаціі спадчыны (у прыватнасці, “Крымскіх санэтаў”) Міцкевіча была прысьвечана і вечарына “Ад съмерці да нараджэння”, якую наладзілі ў Доме літаратора Саюз пісьменнікаў і Польскі гуманітарны клуб “Дах”, створаны пару месяцаў таму ў Польскім наўуковым таварыстве пры Саюзе Палякаў Беларусі: перша быў круглы стол па проблемах мастацтва перакладу з удзелам Чэслава Сэнюха, перакладчыка “Новай зямлі” Коласа, а неўзабаве “Дах” мае намер наладзіць чытаныні ёртаўгных твораў польскіх паэтаў і круглы стол па падручніках польскіх мовы.

Уласныя творы Міцкевіча на вечарыне гучалі толькі ў расейскамоўным перакладзе Міхала Ткачава (некаторыя зь іх прасыпяваў барытон-аматар Уладзімер Курак). На польскай мове Міцкевіча абяцаўся быў агучыць актор тэатру “Вольная сцэна” Юрась Жыгамонт, але паўдзельніцач у вечарыне яму перашкодзіла чарговая падпрацоўка: на знак салідарнасці з Валер'ем Мазынскім Жыгамонт звольніўся з тэатру і цяпер мусіць аддаваць перавагу ганаарным выступам. Што да Ткачова, дык гэта “інсыты” перакладчык пэнсійнага ўзросту, апантаны ідэяй славянскага братэрства (часта выступае па дзяржаўным радыё; падрыхтаваў книгу

Прамова пра Міцкевіча

Андрэй Хадановіч

Браты й сёстры ў Міцкевічы! Сёньня мы адзначаем урачыстую дату: 14 сіння, роўна 175 год таму, паэт Адам Міцкевіч на выйшаў на Сенацкую плошчу ў Пецярбургу. І дзякую Богу, бо йнакш мы, найхутчай, на мелі бані “Пана Тадэвуша”, ані “дрэздэнскіх “Дзядоў”, ані Сержа Мінскевіча ў якасці іх перакладчыка. Сёньня, калі “лабавы” грамадзянскі патас амаль немагчымы, а слова “дзекабрыст” асаціююцца ў моладзі пераважна з “Di Caprio”, мне асабліва прыемна адчуваць запатрабаванасць высокай культуры тут і цяпер, пад партрэтам фаміліяна нашага “героя”, у прысутнасці аматараў краснага пісьменства, то бок усіх вас.

Час расстаўляе ўсё па сваіх месцах, зычліва плоцца па неаплочаных “тамбурскіх рапункx”, але працэс гэтых павольны й марудны. Таму нам усім, як і ўсяму прагрэсіўнаму чалавецтву, мусіць быць вельмі прыкра, што ўсё творчая спадчына “вешччана” дагэтуль не дайшла да ўдзячных нашчадкаў. Так, мы маем знакамітую “Оду да Маладосьці”. Але дзе, скажэце мне, ода да “Полімя”, ода да “Крыніцы”, ода да “ARCHE”, ода да “Nihila”, оды да

лаўскае... перапрашу, Наваградак?

Таму няма чаму здзіўляцца, што ўся наша творчая моладзь, як пэнсійнага, так і перадпэнсійнага веку, усе нашыя паэты й варшаты, грамафоны й эпіконы, першаскладальнікі й вершачкі, параплавы чалавекі, грамадзянне й гражданы, сабакі й танкісты, нацыянальныя меншасці й сексуальныя большасці, патрыёты й інкафілы, цяжкія падлеткі з “Бум-бам-літу”

Андрэй Хадановіч
Крынскія
санэты

Сакрату Яновічу,
гаспадару Беларускага
Трыялёгу

1.
Мой сон у ноч на Янука Купалу
спыніўся на трэцім і засты:—
патриманы шэкспіраўскі матыў
праз сіта “Фаўста” хтось прасяøy
дбала.

Смак самагнёту, як апрыты, (мастацтва выпіць тут не заняпала!),
палеміка — пакуль стае запалу,
і раптам — нечаканы аб’екты

распусціцца, бы кветка папарацы:
ім, небаракам, тут хапае працы,
бо сёньня кожны — беларусавед,

які паддаўся д’ябальскай спакусе
з рыторыкай сакратайскіх дыскусій
знаёміць Беласточчыну — і съвет.

2.
У менш чым кілямэтры ад мяжы
зь менш чым краінай — любай
Беларусі,
чые абрыйы — плямай на абрuse,
а краівіды — могілак крыжы,

лаўкы, смаўжы ды ў бліндажах
бамжы
(акрэсліць добрым словам не
бяруся),
гадуем сны, кунежым міражы
і молім Господа аб землятрусе,

каб вёсачкі, калгасы й гарады
стыхія пазынішала — не бяды! —
як некалі Пампі й Геркуланум;

каб ворагі загінулі ў агні
і больш ніхто не замінаў — ані! —
зьдзяйсьніца нашым беларускім
плянам!

3.
Хто да пісьменства краснага
прыкуты,
аслабаніца здолее наўрад.
Усім тулыльцам прыяцель і брат,
заставаца зноў на можаш убаку ты,

асуджаны на вечныя пакуты —
цягнуць літаратуры панарад.
Ты ведаеш, Пляton мне камарад,
ды ісціцна ў глытку тваёй цыкуты.

Мы — хлопцы талерантныя:
сібруем
з расейцамі, палякамі... Даруй ім —
і нам даруй, спагадлівы Сакрат!

Ты там, у Польшчы, у тузе ды
скрусе,
а мы живем у шчаснай Беларусі
і прывітанье шлем табе — з-за
крат.

Крынікі-Менск

ЗАПРАШАЕМ НА ПУBLIЧНУЮ ЛЕКЦЫЮ

26 сіння

MIHAİL MİHAILAÜ

«Вытокі індаэўрапейскай цывілізацыі:
НОВЫЯ АДКРЫЦЦІ і ФАКТЫ»

Прэзентацыя адбудзеца ў Цэнтральнай бібліятэцы
імя Янкі Купалы (актавая залі) па адрасе: вул.Харужай, 16
Пачатак а 18.30.

Што ў мене здарылася гэтым днём, а дакладна, 29-га лістапада 2000-га — таёгі, мабыць, ні ў кога не здаралася. Дзесь а дзесяткай раніцы зазваніў занок. Расчыняю дзвіверы, а перад мною Таня Царук з паснаццатага паверху. У яе ў руках два канвэрты. "Гэта ж я была ў суседнім доме, да сябродкі хадзіла. Бачу: ляжак на вакенцы два пісымы. Адно з іх ужо добра замурзанае. Зірнула — аж там Ваша прозывішча. Вось я і прынесла іх вам..." — "Дзякую, — казу, — Таня... Ужо я раз такое здаралася, што лісты для нашата дому траплялі ў суседні і, наадварот, — з суседніга ў наші..."

Узяў я тыя капэрты ад Тані, зірнуў на іх — і жахнуўся. Адзін з іх быў ад дзядзькі Міхала Ляпехі з Багушэвічавых Кушчянін, другі ад Станіслава Адамовіча, славутага івянецкага кераміста з Старынкай. Але Божа літасціў! Іх жа даўно ўжо ніяма на съвеце. Дзядзька Міхал Ляпеха, першы даглядчык Багушэвічавай сядзібы, памёр у 1992 г. І пра Станіслава Адамовіча казалі, што яго даўно ўжо ніяма. А я вось атрымала іхнія лісты. Як жа так? Што за дзіва! Таропка нажнічкамі абразаю краі капэрта і глядку на даты. Ліст ад дзядзькі Міхала Ляпехі датаваны, Бог ты мой, 25 кастрычніка 1983 г., а Станіслава аж з 1977 г!

Дзіва дзіўнае! Ну хіба на дзіве: 23 гады ляжалі мае лісты на вакенцы ў суседнім доме, і ніхто іх не зглуміў, ні выкінуў, не скамечыў, не спаліў, не парваў! Ляжалі і чакалі, што ўсё ж іхні калі-небудзь патрапяць да адрасата. Як жа ім праз гэтую гадоў паштасціца аца-лец?! Клара, жонка мая, выказала меркаваныне: можа, ранейшыя гаспадары прадалі кватэрку, а новыя знайшлі іх у якімсь закутку, выклалі на падваконні?

Так ужо мене зачаткі гэтыя паштовы дэтэктыў, што я наважыўся завітаць у суседні дом — Калиноўскага 82, корпус 1 — якраз туды і былі адраваныя лісты. Я ж жыву ў другім корпусе. У 1977 г. гэты адрас быў новы для ўсіх маіх знаёмы. Таму яны, мусіць, не зусім дакладна пазначылі на капэртах нумар корпусу, і тым самым стварылі гістарычны інцыдэнт, пра які я ўспомінаю. Такім чынам лісты, пісаныя да мене, і патрапілі ў 54-ю кватэрку суседнія дому. Узрушаны такой падзеяй, я завітаў у згаданую пяцьдзясят чацвертую кватэрку: можа, яе гаспадары што-колівек прасветляць?

Я вось я цісну на кнопкі-гузік пяцьдзясят чацвертай кватэркі суседнія дому. Дзіверы адчыніў сам гаспадар. Тлумачу, чаго я, незнёмы, завітаў да яго. Гаспадар з цікавасцю выслухаў мой дэтэктыў, але дапамагчы нічым ня змож. У іхніх кватэрках гэты лістоў ніколі не было, і якія гэтым днём апынуліся на падваконні іхнія дому, ён ні мае ніякага панияцця. А ў кватэркі 54 жыве з 1974 г. Гэтак я ні з чым пакінуў суседні дом.

Але думка пра тое, дзе ж гэтак доўга вандравалі знойдзеныя прац дзвандыца трэй гады лісты, не пакідала мене. Прыйдваў я і так, і гэтак — і ўсё намарна. На съходзе дня зноў звязаўся з Тацнай Царук, папрасіў яе ўдакладніць яшчэ раз, дзе ўсё ж яна ўгледзела гэтыя дзве капэрты, адраваныя мене.

— На падваконні, — паўтарыла яна, — на першым паверсе, дзе спрэс паштовымі скрынімі аблепленыя съкены.

— Дык што! — усклікаю я. — Гэтак усе 23 гады яны ляжалі на падваконніку?

— Ды не! — запярчыла Тацна. — Я досьцільча бываю ў гэтым дому. Але лістоў гэтых

Шчыра віншаем са съявітамі бацькоў і іхніх дзетак, што навучаюцца ў беларускамоўных клясах.

Звязаўся да бацькоў, якія жадаюць, каб іхнія дзеткі ў наступным годзе пайшли навучацца ў беларускамоўныя клясы, скантактавацца з намі, такім ж бацькамі, як і вы. Будзем удзячныя за інфармацыю пра новых прыхільнікаў беларушчыны, зробім ўсё, каб вам дапамагчы.

T.: 213-43-52 (з 10 да 18 гадзінай)
T.: 215-84-09 (з 19 да 22 гадзінай)
216-57-52
228-68-91

Людзі на шкіле Ганна!
Людзі, што на змоў
Паштова скрынка
Беларусь

Наша Ніва

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНай АБВЕСТКИ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукую Вашу абвестку (на больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

Тэкст _____

Імя і прозвішча _____
Адрас, телефон _____

ПРЫВАТНАЯ АБВЕСТКА

БЕЛАРУСКАМОЎНЫЯ КЛЯСЫ

Бацькі, што жывуць у Сухараве і жадаюць, каб іхнае дзіця пайшло ў 2001 г. у беларускамоўную клясу, звязаўтэсе на т.: 215-84-09, Алеся

ВІТАНЫ

Гарачы віншаваны крэўным, сябром і добрым знамёнам а незнамі з каляднымі съвятамі! С. Балажон

Нібы птах Фенікс, Сяргей Балахонаў паўстася з попелу, пылу і плюгі нутрыўсковага іншабыту. Вітаны, съвет!

Віншу любо матуличку Альбіну Аляксандраўну з днём народнай! Лепшай за цябе німа ў съвеце! Марына

Віка, Сонейка, я ж казала, што ўсё ў цябе атрымаеца. Віншу з першай публікацыяй! Гэта толькі пачатак. Алена В.

Мілан Аленка! Віншаем з народнінамі! Жыві ў радасці і ў шчасці! Хочам цешицца тваім словам! Сям'я Дораш-Крукouskіх

Сонейка ма! Віншу з Новым годам. Няхай шчасце твае толькі пачынаецца. Са мной. Пецька

З Раством Хрыстовім! Уніт

Віншу Юнітэ з Калядамі! Рыгоравіч

Дзякую, Вінцэс Мудроў! Запомнім гэту восень! Да сустрачы ў "НН"! Валянчіка

Віншу любо сябродку інчаку ды ўсіх беларусаў з надыха-

дзячымы тъсчыагодзізмем! Жывем! Валянчіна

"Нашу Ніву" і не чытага вінчу з Калядамі і Новым годам!

Будзьма аптымістам! Хай усе мары здзейсніцца! Міхась

Любую жонку Алёну віншу з Калядамі і Новым годам. Усё будзе добра!.. Кахаю. Андрэй

Віншаем бацькоў і Віталіка з Калядамі і Новым годам. Зычым

здароўя, шчасця, поспеху. Андрэй, Алена

Віншаем Ганніні іваніну з Калядамі і Новым годам. Жадаєм

здароўя. Дачка Алена і зяць Андрэй

Віншаем Алёну і Толіка з Калядамі і Новым годам. Зычым

шчасця, здароўя, поспеху. Андрэй, Алена

Віншаем Вінцэса і Галя з Калядамі і Новым годам. Жадаєм

здароўя, шчасця. Алэні, Алена

Віншаем Тацину і Сабіну з Калядамі і Новым годам! Здаро-

ўя, поспеху, шчасця. Алэні, Алена

Уладзімеру Ф!. Зычым з Новым годам поспеху ва ўсіх

тваіх спраўах і зьдзізіненія мараў. Сабры

Віншаем Аляксандра Еўдакімавіча і Ганілу Мікалаеўну з Калядамі і Новым годам. Здароўя, шчасця, поспеху. Алэні, Алена

Віншаем са съявітам Божага нараджэння галоўнага варахібіта Берасцькі сп. Бахуна! Твоя сэкта

Сяржук! З надыха-дзядзінам Новым годам тъсчыагодзізмем усіх сваіх

саброў і знаёмы. Сяржук з Барысава (Алесь Павловіч)

Усіх маладафронтайцаў — са съявітамі! Будзьма ў новым

ты змагаці разам з пераможкам!

Сп. Малешка — віншу!!! АВ.

Наталька Маковік, як файні, што гэтыя два тыдні ты буде-дзе з намі! Са съявітам цібей!!! Сабры

Віншаем Андрэя Мельнікаў з Калядамі і Раством Хрыстовім! Застаемся з Богам у свабодзе! З любою — скаты

Малага Палескія, Пушкіны і Аляхновічы

Корневіна Вітала віншу з Калядамі! Мог бы і затэлефана-

ваць. Irap Валі з М. Горкі

ІДЕІ

Уні, ты — съветная будучыня Беларусі! Рыгоравіч

Прапаную да нараджэння стала "тост сэзону": "З Новым

годам — з Новым прэзыдэнтам!" Мо варта было пра-

весці ў НН конкурс тостаў або лёзунгаў да Сезону №001.

Аранжаванне "Пагоні" на дыску "Я нарадзіся тут" гучыць

так, быццам ён нарадаўся ў ЗША. Наталька Базылевіч

Гэй! Чаму "Я нарадзіся тут", а не "Я нарадзіліся тут?"

эмагар (щы змагар?) за высокі іздаль філімізу Натальку Базылевіч

Шукаецца беларускі Каштуніца. Кошт — прэзыдэнцкі фатэль. Звязацца да беларускага народу

Чаму мы шукаем беларускага Каштуніцу, а не беларускую

Каштуніцу? Гатовая стаць апошнія. Наталька Базылевіч

У наўяўлікі Юбліея 2000 годзіндыя няхай славіца імя

Хрыстові! Беларусь — для Хрыста

У руцэ Господа ўладаў над зямлёй, і чалавек патрабнага

Ён пастаўіць на ёй. Чакаем прэзыдэнцкіх выбараў? Йу-ген Счока

Святая съвіта 2000-годзіндыя Хрыста — съвітанье беларускага Абуджанія! Нацыянальная ідэя

Мы апнулімся ўнізе, а на ўперсе, бо зграшылі перад Богам. Патрыёт

Духовы чалавек судзіць аб ўсім, а бім судзіць ніхто на

можа. 1 Кар. 2:15. Апостол Павал

Шаноўна! Эліта Умантаў! "Пракліты чалавек, што спадзяеца на чалавека і цела рабіць сваім апрышчам..."

Ярэм. 5:17 Сяржук Пятровік

КАНТАКТЫ

Міхась (23 гады) пазнаміцца з дзячынай да 23 гадоў.

220012, Менск, Акадэмічна 3-19

Волечы, Усеваладу да невядомаму аўтару: ведаю! Ведаю

я, што гэта Марцін Коўзі! Zmicer

Як абдуціць нацыянальную съядомасць беларусаў? E-mail:

tei@ut.edu